



CERANEO – Centar za razvoj neprofitnih organizacija

Socijalno vijeće Grada Zagreba

# Europska urbana agenda kao okvir razvoja kohezivnih i konkurentnih gradova

SOCIJALNA SLIKA GRADA ZAGREBA ZA 2016.





OVAJ DOKUMENT JE IZRAĐEN UZ FINANCIJSKU PODRŠKU GRADA ZAGREBA

# Europska urbana agenda kao okvir razvoja kohezivnih i konkurentnih gradova

SOCIJALNA SLIKA GRADA ZAGREBA ZA 2016.

Pripremili:

Prof.dr.sc. Gojko Bežovan

Josip Pandžić, mag.soc.

Petra Bratoš, mag.soc.pol.

Iva Mrdeža, mag.soc.pol.

dr.sc. Danijel Baturina

Jelena Baran, mag.act.soc.

Socijalna slika Grada Zagreba za 2016. "Europska urbana agenda kao okvir razvoja kohezivnih i konkurentnih gradova" dostupna je u elektronskom obliku na web stranicama [www.ceraneo.hr](http://www.ceraneo.hr) i [www.zagreb.hr](http://www.zagreb.hr).



## SADRŽAJ

|                                                                                                       |           |
|-------------------------------------------------------------------------------------------------------|-----------|
| <b>UVOD</b>                                                                                           | <b>6</b>  |
| <b>STANOVNIŠTVO</b>                                                                                   | <b>13</b> |
| TRAŽITELJI MEĐUNARODNE ZAŠTITE, AZILANTI I OSOBE POD SUPSIDIJARNOM<br>ZAŠTITOM – IZAZOV GRADA ZAGREBA | 13        |
| <b>KUĆANSTVA I OBITELJI</b>                                                                           | <b>16</b> |
| USLUGE ZA OBITELJ I DJECU GRADA ZAGREBA                                                               | 16        |
| <b>STANOVANJE</b>                                                                                     | <b>18</b> |
| RAZVOJ STAMBENOG ZBRINJAVANJA MLAĐE PUNOLJETNE POPULACIJE                                             | 18        |
| <b>ODGOJ I OBRAZOVANJE</b>                                                                            | <b>20</b> |
| STRUKOVNO OBRAZOVANJE                                                                                 | 20        |
| <b>ZAPOSLENOST I NEZAPOSLENOST</b>                                                                    | <b>21</b> |
| NEZAPOSLENOST I ZAPOSŁJAVANJE MLADIH                                                                  | 21        |
| <b>EKONOMSKI POKAZATELJI</b>                                                                          | <b>23</b> |
| IKT INDUSTRIJA KAO POKRETAČ RAZVOJA                                                                   | 23        |
| <b>ZDRAVSTVENA ZAŠTITA</b>                                                                            | <b>24</b> |
| ZAŠTITA MENTALNOG ZDRAVLJA DJECE I MLADIH                                                             | 24        |
| <b>PROGRAMI SOCIJALNE SKRBI</b>                                                                       | <b>28</b> |
| JAČANJE ULOGE ORGANIZACIJA CIVILNOG DRUŠTVA<br>U PRUŽANJU SOCIJALNIH USLUGA                           | 28        |
| <b>SUFINANCIRANJE PROJEKATA I PROGRAM</b>                                                             | <b>32</b> |
| ULAGANJE ZA DRUŠTVENI UTJECAJ                                                                         | 32        |
| <b>SOCIJALNA SLIKA GRADA ZAGREBA ZA 2016. – ZAKLJUČNA RAZMATRANJA</b>                                 | <b>34</b> |
| PRIORITETI DJELOVANJA                                                                                 | 34        |
| <b>KLJUČNI TRENDOWI SOCIJALNE SLIKE GRADA ZAGREBA ZA 2016.</b>                                        | <b>36</b> |
| <b>LITERATURA</b>                                                                                     | <b>38</b> |

## UVOD

Socijalna slika je dokument kojeg **izrađuje Socijalno vijeće Grada Zagreba** te je rezultat rada Vijeća i suradnje s Gradom Zagrebom, posebno s Gradskim uredom za socijalnu zaštitu i osobe s invaliditetom. CERANEO kontinuirano od 2013. godine prijavljuje projekt "Socijalno vijeće Grada Zagreba" na Javni natječaj za financiranje programa i projekta udruga iz područja socijalnog i humanitarnog značenja iz Proračuna Grada Zagreba. U sklopu spomenutog projekta CERANEO izrađuje Socijalnu sliku Grada Zagreba. **Cilj osnivanja Socijalnog vijeća Grada Zagreba** je kvalitetno sustavno planiranje učinkovitih socijalnih intervencija i mjera socijalne politike utemeljeno na realnim pokazateljima stanja i potreba građana Grada Zagreba.

Socijalna slika Grada Zagreba za 2016. godinu prikazuje najizazovnije trendove socijalnog razvoja Grada prema devet područja: stanovništvo, kućanstva i obitelj, stanovanje, odgoj i obrazovanje, zaposlenost i nezaposlenost, ekonomski pokazatelji, zdravstvena zaštita, socijalna zaštita te sufinanciranje projekata i programa. Temeljem dostupnih podataka svih devet područja promatra se u okviru međunarodnih i europskih koncepata, direktiva i preporuka s osvrtom na kontekst nacionalnih politika i Socijalni plan Grada Zagreba za razdoblje od 2014. do 2020. godine. Metodologija izrade Socijalne slike Grada Zagreba posebno naglašava najistaknutije programe i projekte provedene uz potporu i suradnju s Gradom Zagrebom u područjima istaknutih izazova. Svako područje prikazuje jedan socijalni izazov prepoznat kroz pokazatelje Socijalne slike toga područja te u okviru pojedinog istaknutog socijalnog izazova daje prikaz međunarodnih, europskih i nacionalnih smjernica, preporuka i primjera dobre prakse u odgovoru na identificirane izazove. Uz prikaz socijalnih izazova istaknuti su uočeni glavni trendovi te primjeri dobrih praksi kao odgovor na njih. Svako područje sadrži zaključke u obliku smjernica, preporuka za socijalno ulaganje te prioritete socijalne politike. Statistike na kojima se temelji ovogodišnja Socijalna slika nalaze se zasebno u prilogu u elektronskom obliku.

**Socijalna slika je jedan od strateških dokumenata i predstavlja osnovicu za socijalno planiranje.**

**Socijalna slika pokazuje stanje i izazove socijalnog razvoja određenog područja.**

**Socijalna slika prati brojne pokazatelje (Socijalna slika Grada Zagreba prati 9 pokazatelja društvenog razvoja) i metodološki je prilagodljiva ovisno o potrebama, stanju i novim trendovima.**

**Socijalna slika prikazuje kvalitetu života građana i učinke mjera i utjecaja na život građana.**

**Socijalna slika doprinosi razvoju misleće socijalne politike s ciljem jačanja socijalne kohezije.**

**Socijalna slika Grada Zagreba za 2016. godinu**, pod naslovom **Europska urbana agenda kao okvir razvoja kohezivnih i konkurentnih gradova**, pruža informacije o europskom okviru razvoja gradova i urbanih područja kao središta ekonomske učinkovitosti i socijalne kohezije, odnosno gospodarskog prosperiteta i solidarnosti, na temelju analize ključnih dokumenata kojima su postavljani ciljevi i tematska prioritetna područja urbanog razvoja uz isticanje praktičnih dosega europskog urbanog razvoja.

\*\*\*

Gradovi i urbana područja su od početka 2000-ih prepoznati kao motori razvoja EU te mjesta susreta prividno suprotstavljenih imperativa gospodarske konkurentnosti i socijalne kohezivnosti. U tom su kontekstu usvojeni dokumenti na razini EU koji naslovljavaju različite perspektive urbanog razvoja: Europska perspektiva prostornog razvoja - Prema uravnoteženom i održivom razvoju teritorija Europske unije (1999.), Akcijski program iz Lillea (2000.), Urban Acquis (2004.), Bristolski sporazum (2005.), Teritorijalna agenda EU - Prema kompetitivnijoj i održivijoj Europi raznih regija (2007.), Lajpciška povelja o održivim europskim gradovima (2007.), Marsejska deklaracija (2000.), Deklaracija iz Toleda (2010.), Teritorijalna agenda EU 2020 (2011.), poljski "Putokaz" za implementaciju nove Teritorijalne agende (2011.) te latvijska Deklaracija ministara prema Urbanoj agendi EU (2015.).

U vrijeme nizozemskog predsjedavanja EU (prva polovica 2016.), tematski fokus je stavljen upravo na urbani razvoj. Amsterdamski ugovor, usvojen 30. svibnja 2016. na neformalnom sastanku ministara država članica EU zaduženih za urbane poslove održanom u nizozemskoj metropoli, predstavlja krunu dugogodišnjih napora različitih dionika u sistematizaciji i standardizaciji razvojnih prioriteta europskih gradova kroz formiranje novog oblika višerazinske suradnje nazvanog Urbana agenda EU.<sup>1</sup> Osim osnovne veze s temeljnim pravnim dokumentima vezanim uz političko-pravni identitet i ustrojstvo EU poput Lisabonskog ugovora iz 2009., Urbana agenda EU posredno je povezana s ESPON-om, „Poveljom gradonačelnika“, Civitas 2020, RFSC-om, EUKN-om, UN-ovom agendom za održivi razvoj 2020 i globalnom „Novom urbanom agendom“ proizilom iz Habitata III te krovnom razvojnom strategijom EU – Europa 2020. Okolnosti usvajanja nabrojanih dokumenata odgovaraju općim razvojnim trendovima i teritorijalnom širenju EU-a od razdoblja prosperiteta do krize i post-kriznog razdoblja (1999.-2017.), pojavi i postupnoj znanstvenoj identifikaciji do tada nepoznatih problema gradova te povećanjem svijesti o važnosti urbaniziranih područja svih vrsta za razvoj EU.<sup>2</sup> Razvojna perspektiva za razdoblje 2014.-2020. urbanog je karaktera, što u prvom redu podrazumijeva povećanje sredstava za financiranje urbanih razvojnih projekata u odnosu na prethodna programska razdoblja te različite oblike formalnog i neformalnog umrežavanja relevantnih urbanih dionika.

Perspektiva europske urbane agende uvelike se vezuje i uz integrirana teritorijalna ulaganja, stvaranje urbanih aglomeracija te djelovanje URBACT programa kao važne čimbenike kohezivnog razvoja EU.

Razvojno-kohezijski mehanizam Europske unije za razdoblje

2014.-2020. nazvan integriranim teritorijalnim ulaganjima (ITU) ima za cilj jačanje uloge gradova sukladno tematskim područjima:

- Gradovi kao pokretači gospodarskog razvoja;
- Čisti gradovi, odnosno, gradovi u borbi protiv klimatskih promjena; te
- Uključivi gradovi, odnosno, gradovi u borbi protiv siromaštva i socijalne isključenosti.

Integrirana teritorijalna ulaganja u Republici Hrvatskoj financiraju se iz Europskog fonda za regionalni razvoj (253.351.269 eura), Kohezijskog fonda (50.000.000 eura) i Europskog socijalnog fonda (42.000.000 eura) s ukupno 345.351.269 eura. Za provedbu aktivnosti kroz ITU mehanizam odabrano je sedam najvećih urbanih centara u Republici Hrvatskoj s najvećom koncentracijom stanovništva, odnosno, gradovi koji imaju više od 50.000 stanovnika u centralnim naseljima – Zagreb, Split, Rijeka, Osijek, Slavonski Brod, Zadar i Pula. Financiranje putem ovog mehanizma u Republici Hrvatskoj raspodijeljeno je prema sedam prioritetnih osi i deset specifičnih ciljeva unutar dva različita operativna programa (MRRFEU, 2017.):

(1) Operativni program Konkurentnost i kohezija (OPKK)

- Omogućavanje povoljnog okruženja za razvoj poduzetništva (3a2);
- Povećanje zapošljavanja i turističkih izdataka kroz unapređenje kulturne baštine (6c1);
- Obnova brownfield lokacija (bivših vojnih i/ili industrijskih područja) (6e2);
- Povećanje broja putnika u javnom prijevozu (7ii2).

(2) Operativni program Učinkoviti ljudski potencijali (OPULJP)

- Povećanje zapošljavanja i brze integracije NEET skupine kroz Inicijativu za zapošljavanje mladih na tržište rada (8ii1)<sup>3</sup>;
- Borba protiv siromaštva i socijalne isključenosti kroz promociju integracije na tržište rada i socijalne integracije ranjivih skupina, i borba protiv svih oblika diskriminacije (9i1);
- Poboljšanje pristupa visokokvalitetnim socijalnim uslugama, uključujući podršku procesu deinstitucionalizacije (9iv2);
- Poboljšanje obrazovnog sustava za odrasle i unapređenje vještina i kompetencija odraslih polaznika (10iii3);
- Modernizacija ponude strukovnog obrazovanja te podizanje njegove kvalitete radi povećanja zapošljivosti učenika kao i mogućnosti za daljnje obrazovanje (10iv1).

U skladu s odredbama Zakona o regionalnom razvoju Republike Hrvatske (NN, 147/2014), četiri najveća hrvatska grada (Zagreb, Split, Rijeka i Osijek) ustrojila su urbane aglomeracije povezavši tako i okolne jedinice lokalne samouprave u jednu koherentnu cjelinu. Cilj ustrojavanja je učinkovitije planiranje, usklađivanje i provedba politike regionalnog razvoja uz neizostavno poboljšanje učinkovitosti povlačenja sredstava iz fondova EU namijenjenih urbanom razvoju.

URBACT program, kao instrument kohezijske politike, provodi se već godinama u valovima sa svrhom ostvarivanja teritorijalne suradnje europskih gradova, razmjene znanja i izgradnje kapaciteta europskih gradova koji izrađuju ili provode integrirane strategije i

<sup>1</sup> Europska mreža City Makers okuplja dionike, uključujući građane, poduzetnike, urbane profesionalce, javne službenike, znanstvenike, stanare, vlade, akademske institucije, organizacije civilnog društva i druge, koji su aktivno uključeni u vlastito urbano okruženje i koji ga na bilo koji način oblikuju. U većini europskih metropola ova je mreža ustanovila „gradska veleposlanstva“ kao svojevrsna istraživačko-lobiistička čvorišta aktivnosti u području urbanog razvoja. Po uzoru na Ljubljano, Zagreb bi se u budućnosti također trebao uključiti u ovu mrežu. Izrečeno je utoliko važnije, ukoliko se ima na umu činjenica da je temeljni dokument ove mreže, pod nazivom City Makers Agenda, naveden u aneksu Amsterdamskog ugovora kao formativno značajan. Vidjeti detaljnije: <https://citesintransition.eu/>

<sup>2</sup> Europska je unija jedno od najurbaniziranijih područja svijeta jer 70% građana živi u urbanim područjima, a 13% svih poslova i 80% populacije u dobi 25-64 s tercijarnim stupnjem obrazovanja nalazi se u gradovima.

<sup>3</sup> U sklopu obuhvatnog europskog programa „Garancija za mlade“, koji se provodi od 2013., problem NEET populacije zauzima istaknuto mjesto. U posljednjem planu implementacije hrvatske inačice ovog programa za razdoblje 2017.-2018., fokus na NEET populaciji je dominantan. Vidjeti detaljnije na službenim stranicama Ministarstva rada i mirovinskog sustava RH: <http://www.mrms.hr/>.

akcijske planove održivog urbanog razvoja. U sklopu trećeg vala (2014.-2020.), ukupni proračun URBACT-a (III) iznosi 96.324.550 eura (URBACT, 2017.).

\*\*\*

Uvođenjem pojma urbanih područja u Amsterdamskom ugovoru (2016.), nastoji se usustaviti korištenje istog, u svrhu izbjegavanja potencijalnih nesporazuma uslijed inicijalne različitosti definicija gradova u državama članicama. Urbanim se područjima prognozira ključna uloga u postizanju ciljeva održivog ekonomskog, ekološkog i socijalnog razvoja te europske kohezije, čime im se ujedno pripisuje i uloga izvora ekonomskog rasta, stvaranja poslova i povećanja konkurentnosti ali i prisustvo brojnih problema poput koncentracije segregacije, nezaposlenosti i siromaštva (Lijerop, 2017.).

Ciljevi Urbane agende EU su:

- Ostvarenje punog potencijala i doprinosa urbanih područja razvoju država članica EU;
- Formacija učinkovitijeg integriranog i koordiniranog pristupa politikama i zakonodavstvu EU s potencijalnim utjecajem na urbana područja;
- Doprinos teritorijalnoj koheziji smanjivanjem socioekonomskih razlika u urbanim područjima i regijama;
- Uključivanje urbanih vlasti u sačinjavanje politika;
- Mobilizacija urbanih vlasti za implementaciju politika EU;
- Osnaživanje urbane dimenzije u javnim politikama.

Prioritetne teme su određene prema sljedećim tehničkim kriterijima: (1) Teme zahtijevaju integrirano djelovanje na razini EU i višerazinske suradnje; (2) Potrebna je čista podrška država članica, Europske komisije i urbanih vlasti; (3) Teme trebaju naslovljavati temeljne izazove u urbanim područjima; (4) Teme trebaju imati potencijal generiranja konkretnih rezultata u razumnom vremenskom okviru; (5) Teme koje promoviraju ciljeve Europe 2020.

Određivanjem ciljeva Urbane agende EU i kriterija odabira prioriteta tema, utvrđena su sljedeća tematska prioriteta područja i njima pridruženi poželjni ishodi:

- (1) Uključivanje migranata i izbjeglica – Integracija migranata i izbjeglica koji pristižu izvan EU i pružanje okvira za njihovo socijalno uključivanje ovisno o spremnosti i integracijskim kapacitetima lokalnih zajednica. Područja podrške odnose se na: stanovanje, kulturnu integraciju, opskrbu javnim uslugama, socijalno uključivanje, obrazovanje i mjere tržišta rada, životne šanse za drugu i treću generaciju te prostornu segregaciju.
- (2) Kvaliteta zraka – Realizacija sustava i politika za osiguravanje kvalitete zraka primjerene ljudskom zdravlju, što podrazumijeva zakonodavne i tehničke aspekte vezane uz široki spektar izvora zagađenja poput automobila, industrija, poljoprivrednih aktivnosti.
- (3) Urbano siromaštvo – Smanjivanje siromaštva i poboljšanje uključivanja siromašnih ili građana u riziku od siromaštva u depriviranim gradskim četvrtima. Urbanom obnovom i socioekonomskom integracijom stanovnika takvih četvrti na integrirani se način pristupa kompleksnim urbanim problemima. Posebni fokus je stavljen na prostornu koncentraciju strukturalnog siromaštva u depriviranim četvrtima i dječjem siromaštvu.
- (4) Stanovanje – Ostvarivanje pravičnosti i kvalitete stanovanja opći su ciljevi. Fokus je na javnom pravičnom stanovanju, pravilima državne pomoći i općoj stambenoj politici.
- (5) Kružno gospodarstvo – Povećanje ponovne upotrebe, po-

pravaka, obnove i recikliranja postojećih materijala i proizvoda u svrhu promocije novog rasta i prilika za rad. Fokus je na zbrinjavanju otpada (pretvaranje u resurs), ekonomiji dijeljenja i efikasnosti resursa.

- (6) Poslovi i vještine u lokalnom gospodarstvu – Postizanje prosperiteta i niske stope nezaposlenosti. Fokus je na privlačenju i zadržavanju poduzeća, stvaranju novih poduzeća, proizvodnji i konzumaciji lokalnih proizvoda, podršci novim načinima rada te osiguravanju da vještine budu proporcionalne potrebama.
- (7) Klimatska prilagodba (uključujući rješenja zelene infrastrukture) – Predviđanje različitih efekata klimatske promjene i poduzimanje prikladnog djelovanja u svrhu prevencije ili minimalizacije štete koju može učiniti urbanim područjima. Fokus je na procjenama ranjivosti, klimatskoj otpornosti te upravljanju rizikom.
- (8) Energetska tranzicija – Ostvarivanje dugoročne strukturne promjene u energetske sustavima, odnosno prijelaz na obnovljive izvore energije i energetske učinkovitost. Fokus je na poboljšanju energetske učinkovitosti (i u zgradama), poticanje inovativnih pristupa energetskej ponudi te povećanje lokalne proizvodnje obnovljive energije.
- (9) Održivo korištenje zemljišta i rješenja „baziranih-na-prirodi“ – Osiguravanje da promjene u urbanim područjima (rast, skupljanje i obnova) imaju poštovanja prema okolišu i poboljšanju kvalitete života. Fokus je na nekontroliranom širenju gradova, razvoju bivših industrijskih područja i ponovno oživljavanje urbanih područja.
- (10) Urbana mobilnost - Ostvarivanje održive i djelotvorne urbane mobilnosti. Fokus je na javnom prijevozu, mekanoj mobilnosti (šetanje, vožnja bicikla, javni prostor) i pristupačnosti (osobe s invaliditetom, stariji, djeca) te djelotvornom transportu s dobrom unutarnjom (lokalnom) i vanjskom (regionalnom) povezanošću.
- (11) Digitalna tranzicija – Pružanje bolje javne usluge građanima i stvaranje poslovnih prilika. Fokus je na sakupljanju podataka, boljoj upotrebi otvorenih podataka, upravljanju podacima i digitalnim uslugama, pristupačnosti digitalnih javnih usluga osobama s invaliditetom i starijim građanima.
- (12) Inovativna i odgovorna javna nabava – Korištenje javne nabave u naslovljavanju socijalnih i ekoloških ciljeva te činjenju višeg s manje resursa. Fokus je na pokrivanju inovativnih pristupa javnoj nabavi.

Inovativnost Urbane agende EU ponajviše se očituje specifičnom metodom rada (Potjer i Hajer, 2017.): organiziraju se partnerstva unutar 12 prioriteta tema, a predstavnici gradova, država članica, Europske komisije i drugih dionika se sastaju kako bi identificirali pojedine probleme i potencijalna rješenja te raspravljali o doprinosu politika EU urbanoj vladavini i razvoju u njihovim sredinama. Partnerstva traju tri godine, a u tom razdoblju svaki partner ima obvezu pripremiti i implementirati akcijski plan za ostvarivanje bolje regulacije poboljšanjem implementacije postojećih politika i zakonodavstva, uspostave pristupačnijeg i usklađenijeg modela financiranja lokalnog razvoja te stjecanja znanja i vještina potrebnih za daljnju suradnju i suočavanje s urbanim izazovima. Sudjelovanje u partnerstvima je dobrovoljno, dok je broj sudionika po partnerstvu varira između 15 i 20.

Europska urbana agenda može biti inspirativna za sačinjavatelje urbanih i razvojnih politika u Hrvatskoj, unatoč mnogo puta osvjeđenoj manjci institucionalnih i kadrovskih kapaciteta za (međunarodno) partnerstvo i suradnju. Potrebno je istaknuti kako su već u

studenom 2015. započela s radom četiri pilot-partnerstva Urbane agende EU kojima su ujedno pridruženi koordinatori (Lijerop, 2017.):

- Stanovanje (Slovačka);
- Urbano siromaštvo (Belgija i Francuska);
- Kvaliteta zraka (Nizozemska);
- Uključivanje migranata i izbjeglica (Amsterdam).

Nova četiri partnerstva koja trebaju započeti s radom 2017. odnose se na sljedeće teme:

- Digitalna tranzicija (Estonija, te gradovi Oulu i Sofija);
- Cirkularna ekonomija (Oslo);
- Urbana mobilnost (Češka i njemački Karlsruhe);
- Poslovi i vještine (Rumunjska, latvijska Jelgava i nizozemski Rotterdam);
- Klimatska prilagodba (Genova);
- Održiva upotreba zemljišta i na prirodi bazirana rješenja (Poljska i talijanska Bologna);
- Javna nabava (Haarlem);
- Energetska tranzicija (London, Gdanjsk i belgijski Roeselare).

Urbana agenda EU predstavlja „mekani“ (pravno neobvezujući) europeizacijski instrument kojim je moguće modernizirati urbani razvoj i poboljšati kvalitetu života građana, pa stoga nalikuje otvorenoj metodi koordinacije (OMK). Socijalna komponenta razvoja u velikoj je mjeri prisutna unutar tematskih područja (zbrinjavanje izbjeglica i migranata, urbano siromaštvo, stanovanje, cirkularna ekonomija, ur-

bana mobilnost, poslovi i vještine u lokalnom gospodarstvu) urbane agende, jer je uvelike inspirirana razvojem europske socijalne politike 2000-ih. Također, prioritetna područja digitalne i energetske tranzicije može se vezati uz socijalnu komponentu razvoja zbog imperativa pružanja boljih javnih usluga građanima, odnosno smanjenja životnih troškova stanovništva povećanjem energetske učinkovitosti. Godinu dana od usvajanja Amsterdamskog ugovora, evaluacijom rezultata rada partnerstava utvrđuje se potreba boljeg poznavanja situacije na terenu što podrazumijeva suradnju s lokalnim stručnjacima i vlastima u sačinjavanju urbanih politika (Potjer i Hajer, 2017.).

Sudjelovanjem u spomenutim partnerstvima kojima se mogu priključiti i dionici iz Hrvatske (posebice Grad Zagreb) te zajedničkim formuliranjem konkretnih preporuka, ostvaruju se nužni preduvjeti za uspješno suočavanje s izazovima – posebice potenciranim u vrijeme posljednje ekonomske krize – poput urbanog siromaštva, kriminaliteta, beskućništva i nepriuštivog stanovanja te nezaposlenosti. Orijentacijski i koordinacijski okvir unutar kojeg je moguće proizvesti inovativna rješenja kompleksnih i međusobno povezanih urbanih problema predstavlja upravo Urbana agenda EU.

Svi prethodno predstavljeni razvojni programi, perspektive i međunarodna partnerstva, mogu biti inspirativni za daljnji urbani razvoj u Hrvatskoj, a na temelju istih bi svakom urbanom području s dostatnim kapacitetima za suradnju trebalo biti ciljem uključivanje u različite europske razvojne projekte.

## Integrirani održivi urbani razvoj

Različite dimenzije života u gradovima međusobno su povezane, pa stoga među stručnjacima i donositeljima odluka postoji uvjerenje kako se pozitivne promjene u urbanom razvoju mogu postići integriranim pristupom. Mjere vezane uz fizički urbani razvoj trebaju biti sjedinjene s onima koje promiču obrazovanje, ekonomski razvoj, socijalnu uključivost i zaštitu okoliša. Preduvjet ove sinergije je razvoj snažnog partnerstva između lokalnog stanovništva, civilnog društva, lokalne ekonomije i različitih razina vlasti. Izazovi variraju od specifičnih demografskih promjena do posljedica ekonomske stagnacije u smislu stvaranja radnih mjesta i socijalnog napretka pa do učinka klimatskih promjena. Integrirani održivi urbani razvoj je najnoviji razvojni pristup gradova sukladan dokumentu Europa 2020. Službena definicija ne postoji ali ga se na temelju dosadašnjih spoznaja može definirati kao holistički pristup pozitivnoj kvalitativnoj transformaciji gradova na temelju fizičke/urbane obnove i urbanog planiranja te socijalnog ulaganja usklađenog sa zaštitom okoliša kroz poštivanje načela dobre vladavine. Integrirani održivi urbani razvoj uzdržava se korištenjem sredstava iz strukturnih i investicijskih fondova EU kao financijskih instrumenata razvoja.

## Članak 7. Uredbe (EU) br. 1301/2013 o Europskom fondu za regionalni razvoj i o posebnim odredbama o cilju „Ulaganje za rast i radna mjesta“ te stavljanju izvan snage Uredbe (EZ) br. 1080/2006

Urbana dimenzija kohezijske politike EU za razdoblje 2014.-2020. ojačana je od strane Europske komisije kako bi se dodatno istaknula važnost gradova u ostvarivanju ciljeva strategije Europa 2020 i Europske urbane agende. Člankom 7. navedene Uredbe, propisana je potpora fonda kroz strategije integriranih akcija unutar operativnih programa sa svrhom suočavanja s ekonomskim, okolišnim, klimatskim, demografskim i socijalnim izazovima u urbanim područjima. Barem 5% sredstava EFRR alociranih na nacionalnoj razini bit će preusmjereno za potporu strategijama integriranog održivog urbanog razvoja kroz mehanizam integriranih teritorijalnih ulaganja (ITU). Integrirane akcije se odnose na izradu studija i pokretanje pilot projekata za identifikaciju ili testiranje inovativnih odgovora na urbane probleme (urbano siromaštvo, stanovanje, mobilnost i dr.). Tijela gradskih vlasti odgovorna su za daljnju provedbu integriranih akcija.

## Integrirana urbana obnova

Mnoge su države članice EU uspjele iskoristiti prednosti razmjene znanja i policy učenja kako bi modernizirale sustav urbane regeneracije depriviranih područja gradova. Na temelju načela Europske urbane agende te dosadašnjih spoznaja i iskustava u području integriranog održivog urbanog razvoja, sačinjene su strategije i programi različitih fokusa i opsega što je potaknulo UR-BACT program teritorijalne suradnje na stvaranje podjele država prema kriteriju sustavnosti urbane obnove. Sustavne nacionalne programe urbanog razvoja depriviranih područja imaju Belgija, Danska, Finska, Francuska, Njemačka, Irska, Italija, Nizozemska, Švedska i Ujedinjeno Kraljevstvo. Nacionalne ili regionalne programe ili tek nacionalne smjernice imaju Austrija, Bugarska, Cipar, Češka, Mađarska, Latvija, Litva, Malta, Poljska, Portugal, Rumunjska, Slovenija, Španjolska. Posljednju skupinu, s dominantno lokalnim pristupima, čine Estonija, Grčka, Luksemburg, Slovačka i Hrvatska.

## Integrirana teritorijalna ulaganja (ITU)

Novi integracijski instrument kojim se pruža potpora razvojnim aranžmanima prema različitim prioritetnim osima usvojen 2013. od strane Vijeća Europske unije. Cilj ovog instrumenta je olakšavanje sačinjavanja i implementacije teritorijalnih strategija razvoja koje zahtijevaju više od jednog izvora financiranja. Raznovrsnost izvora financiranja i programa omogućuje objedinjavanje istih u obliku integrirane strategije urbanog razvoja kao i suradnju s okolnim lokalnim jedinicama pri suočavanju sa zajedničkim razvojnim problemima. Integrirana teritorijalna ulaganja imaju potencijal boljeg agregiranja ishoda za jednaki iznos javnih ulaganja. Također, osnaživanje lokalnih/urbanih dionika odvija se kroz njihovo sudjelovanje u pripremi i implementaciji programa čime ujedno postaju njihovi vlasnici. Primjerice, grad usvoji integriranu strategiju urbanog razvoja, prethodno izrađenu u suradnji s relevantnim dionicima kao i pripadnicima zajednice na koju se buduće promjene odnose. Financiranje se zatim odvija prema projektima iz strategija uglavnom iz fondova vezanih uz ITU, poput Europskog fonda za regionalni razvoj i Europskog socijalnog fonda. Projekti odgovaraju prioritetima i programskim područjima ITU-a, a prioritet financiranja imaju projekti navedeni u implementacijskom planu.

Integrirana teritorijalna ulaganja kojima se povezuju gradovi i regije podrazumijevaju konsolidaciju jedinstvenog metropolitanskog područja. Primjer poljskog grada Wrocława pokazuje da je moguće upravljati integriranim teritorijalnim ulaganjima na lokalnoj razini vlasti uz partnerstvo s vlastima okolnih područja, točnije gradonačelnicima manjih gradova, čime se nadoknađuje inicijalni nedostatak koordinacije između grada i regije. Primjer nizozemskog grada Rotterdama odnosi se na uspješnu implementaciju ITU-a u naslovljavanju problema depriviranih gradskih četvrti što je posljedica jedinstvene pozicije ovog grada koji, osim što ima ulogu temeljne vlasti stanovništvom najbrojnije nizozemske regije, ima veliko iskustvo upravljanja financiranjem iz Europskog fonda za regionalni razvoj i Europskog socijalnog fonda. Na primjeru švedskog grada Gothenburga vidljive su mogućnosti integriranih teritorijalnih ulaganja u svrhu osnaživanja urbano-ruralnih veza unutar funkcionalnog urbanog područja.

## Urbano siromaštvo

U depriviranim područjima gradova koncentrirani su višedimenzionalni razvojni problemi poput segregacije, nezaposlenosti, kriminaliteta i neadekvatnog stanovanja. Urbano siromaštvo je tematski posebno prepoznato među prioritetnim područja razvoja europskih gradova. U sklopu tematskog partnerstva Europske urbane agende za urbano siromaštvo pod zajedničkim nadležstvom Francuske i Belgije, smanjivanju siromaštva i socijalne isključenosti uz pomoć urbane obnove i socioekonomske integracije pristupa se integrirano s istaknutom problematizacijom prostorne segregacije i dječjeg siromaštva. Na sastanku partnerstva u Parizu u siječnju 2017. dogovorena su četiri prioritetna (dječje siromaštvo, obnova depriviranih područja, beskućništvo, ranjivost romske manjine) i dva mješovita (pristup kvalitetnim uslugama i skrbi te podaci za identifikaciju, mjerenje, nadzor i evaluaciju urbanog siromaštva) područja. Na seminaru partnerstva za urbano siromaštvo europske urbane agende održanog u Atini u rujnu 2016., utvrđena je veća potreba isticanja prevencije i ublažavanja urbanog siromaštva jer je riječ o kompleksnom fenomenu sastavljenom od različitih međusobno povezanih elemenata, pa su stoga potrebne integrirane, odnosno prostorno i socijalno orijentirane strategije.

Primjer politika belgijskog grada Kortrijka u području borbe protiv siromaštva indikativan je za druge gradove koji se suočavaju s problemom „dualizacije gradova“. Socijalno-prostorna podjela gradova na dobrostojeće i deprivirane četvrti, odnosno na relativno bogato i socijalno uključeno te siromašno i isključeno stanovništvo, u ovom je gradu naslovljena putem javne rasprave u kojoj su sudjelovali svi gradski dionici. Isticanjem brojke „11.227“ kao svojevrsnog upozorenja na broj siromašnih građana u gradu od ukupno 75.000 stanovnika, s vremenom se uspjela mobilizirati čitava lokalna zajednica. Građani su počeli smatrati siromaštvo u svojem gradu jednim od vlastitih problema. Ovu je politiku moguće uskladiti europskim izvorima financiranja urbanog razvoja putem različitih mehanizama, dok ona ujedno odgovara načelima i preporukama Europske urbane agende.

## Stanovanje

Na sastanku partnerstva Europske urbane agende za stanovanje u Bruxellesu u ožujku 2017. usvojene su smjernice za ostvarivanje pravičnosti i kvalitete stanovanja poticanjem ulaganja u gradnju stanova putem javnog i privatnog (profitnog i neprofitnog) financiranja kao odgovora na opće povećanje stambenih troškova i isključenosti u privatnom najamnom i drugim spekulativnim dijelovima stambenog sektora. Fokus na stanovanju potiče nacionalne i lokalne vlasti na izradu mjera stambene politike kako bi se stvorili uvjeti za ulaganja u pravično stanovanje i kvalitetu života. Još u listopadu 2013. gradonačelnici 27 velikih europskih gradova potpisali su rezoluciju u kojoj se tvrdi da je stanovanje, posebice socijalno stanovanje, u nadležnosti država članica EU i njihovih lokalnih vlasti prema načelu supsidijarnosti. Međutim, istaknuta je i važnost socijalne dimenzije urbanog razvoja prema lokalnim potrebama. Inicijalni gradovi potpisnici su Amsterdam, Barcelona, Berlin, Bratislava, Bruxelles, Budimpešta, Bukurešt, Kopenhagen, Haag, Dublin, Frankfurt, Hamburg, Krakow, Leipzig, Ljubljana, Milano, München, Nantes, Pariz, Prag, Riga, Tallinn, Turin, Vilnius, Varšava, Beč i Zagreb. Naknadno se popisu pridružuju Graz, Lisabon i Rim.

## Gradovi između gospodarske konkurentnosti i socijalne kohezije

Razvoj europskih gradova obilježava postojanje suprotnosti između gospodarske konkurentnosti i socijalne kohezije. Ostvarivanje gospodarske konkurentnosti podrazumijeva nužnost fokusa gradskih vlasti na snižavanje troškova i povećanje učinkovitosti rada te održavanje niskih poreznih opterećenja poslovanja sa svrhom privlačenja ulaganja i adekvatnog sudjelovanja u dereguliranim tokovima globalnog tržišta roba, kapitala, radne snage i usluga. Socijalna kohezija u urbanom kontekstu predstavlja skup međusobno povezanih dimenzija društvenog života poput zajedničkih socijalnih mreža uzdržanih socijalnim kapitalom, vrijednosne obrasce vezane uz grupnu identifikaciju kao i privrženost određenom životnom prostoru. Gradovi se nalaze pred izazovima istovremenog privlačenja ulaganja i održavanja konkurentnosti adekvatnim stopama gospodarskog rasta te održavanja socijalne kohezije prije svega poštivanjem politički proklamiranih načela socijalne pravednosti i solidarnosti. Uslijed dugogodišnjeg trenda smanjenja javnih izdataka za socijalne transfere i usluge u europskim državama, problemi poput porasta nezaposlenosti, siromaštva i isključenosti uzrokovani višedesetljetnim procesima deindustrijalizacije i prijelaza na gospodarstvo utemeljeno na uslugama i znanju, mogu ugroziti brojna kućanstva i pojedince čime se povećava jaz između pojedinaca i skupina unutar istog urbanog

konteksta. Pojava „dualnih“, odnosno unutar sebe podijeljenih gradova javlja se, paradoksalno, kao posljedica ekonomskog uspjeha i prosperiteta kojima su, unatoč ukupnom povećanju bogatstva, ipak stvoreni tržišni „pobjednici“ i „gubitnici“. Najbolji primjer predstavlja socijalno-prostorna fragmentacija gradova kojom se dijelovi grada s vremenom međusobno odvajaju/grupiraju prema bogatstvu i siromaštvu, odnosno uključenosti i isključenosti građana koji u njima žive.

Procesi globalizacije, europeizacije i gospodarskog restrukturiranja posredno su uzrokovali stagnaciju mnogih urbanih područja. Potreba ostvarivanja ravnoteže te moguće sinergije konkurentnosti i kohezije, jedan je od temeljnih zadataka europskih gradova koji se u najnovijim razvojnim strategijama ističu kao pokretači razvoja EU. Kohezija u svojem socijalnom, kulturno-vrijednosnom i prostornom smislu stoga nije namijenjena isključivo ublažavanju posljedica održavanja i poticanju ekonomske kompetitivnosti već predstavlja njezin nezaobilazni preduvjet. Nedostatak kohezivnosti određenog grada predstavlja prijetnju kvaliteti života i dobrobiti stanovništva ali i odvijanju kompetitivno usmjerenih gospodarskih djelatnosti zbog, primjerice, nemogućnosti privlačenja visoko obrazovane radne snage i nesigurnosti uvjeta poslovanja.

### Primjer dobre prakse

#### Program urbane obnove u četvrti Magdolna u Budimpešti

Program urbane obnove budimpeštanske četvrti Magdolna odvijao se u tri faze. U prvoj je fazi (2005.-2008.) program bio zajednički financiran od strane lokalnih vlasti sa svrhom izrade pilot projekata i ukupnim ulaganjem od 2.7 milijuna eura. Uključivanjem stanara u obnovu, osiguravanjem prostora za rad organizacija civilnog društva u zajednici, programom unaprjeđenja javnih prostora te obrazovnim programom desegregacije škola s fokusom na romsku populaciju. Drugu fazu (2008.-2011.) obilježava početak financiranja iz EFRR-a te izrada ključnih projekata i modela obuhvatnog programa s ukupnim ulaganjem od 7.2 milijuna eura. Ulaganja u fizičku obnovu, osnaživanje lokalnog pružanja socijalnih usluga te unaprjeđenje obrazovanja, zapošljivosti i uvjeta javne sigurnosti u podjednako su mjeri programski zastupljeni. Treća faza (2013.-2015.) u kojoj se usavršavaju integrirani programi fizičke i ne-fizičke obnove s proširenim partnerstvom obilježena je ukupnim ulaganjem u iznosu od 13 milijuna eura. Rezultati programa izravno su mjerljivi. Osnovano je 18 novih profitno i prema zajednici orijentiranih službi dok je ukupno 500 ljudi sudjelovalo u projektima lokalne zajednice. Dvjestotinjak lokalnih stanovnika aktivno je sudjelovalo u obnovi zgrada lokalnih vlasti. Obnovljeno je ukupno 25% stambenog fonda u četvrti, udio substandardnog stanovanja smanjen s 36,1% na 32,4%. Uz povećanje ekonomske aktivnosti s 40,3% na 52,9%, program je izravno utjecao na 12.000 stanovnika. Ovaj je program dio dugoročne strategije urbanog razvoja Budimpešte.

## Primjer dobre prakse

### Program osnaživanja mladih u Apuliji

Bollenti Spiriti je bio program u talijanskoj regiji Apulija usmjeren osnaživanju mladih, financiran od strane Europskog fonda za regionalni razvoj u programskom razdoblju 2007-2013. Riječ je o integriranoj inicijativi umrežavanja iskustava različitih dionika te potpori poduzetničkim i kreativnim potencijalima mladih na regionalnoj razini. Temeljno ulaganje programa bili su „urbani laboratoriji“ koji imaju za cilj renovaciju dotrajalih javnih zgrada kako bi mogle postati javni prostori u širem smislu. Ovim infrastrukturnim programom također se željelo osigurati prostor za različite kulturne i obrazovne aktivnosti mladih. Zanimljivu inovaciju predstavlja činjenica da „urbanim laboratorijima“ upravljaju organizacije civilnog društva koje se izabiru na javnom natječaju. Svaki urbani laboratorij oslanja se na mrežu lokalnih organizacija civilnog društva koje potpisuju svojevrсни ugovor o umrežavanju čime se potpisnici obvezuju podupirati aktivnosti urbanog laboratorija. Inovativnost ovog programa je ujedno vidljiva i kroz izbjegavanje posredništva između institucija i mladih te patroniziranja posljednjih od strane lokalnih vlasti što se postiže upotrebom društvenih mreža te različitih oblika informacijsko-komunikacijskih tehnologija čime je osiguran konstantni kontakt među dionicima kao i temeljni feedback od strane mladih.

# STANOVNIŠTVO

## TRAŽITELJI MEĐUNARODNE ZAŠTITE, AZILANTI I OSOBE POD SUPSIDIJARNOM ZAŠTITOM – IZAZOV GRADA ZAGREBA

Grad Zagreb bilježi **konstantno povećanje broja stanovnika**, dok na razini Hrvatske opada ukupan broj stanovnika zemlje. Tako Grad Zagreb u 2016. bilježi ukupno 802 338 stanovnika, što predstavlja **povećanje od 1,56 % u odnosu na prethodnu 2015.** Situacija na razini Republike Hrvatske nešto je nepovoljnija te ukupan broj stanovnika za 2016. iznosi 4 174 349, što predstavlja pad od 2,58% od ukupnog broja stanovnika u 2015. Dakle, za razliku od negativne nacionalne stope, Grad Zagreb bilježi povećanje stanovnika, izraženo u pozitivnoj stopi od +1,56%.

U 2016. na područje Grada Zagreba doselilo se 13 765 stanovnika, od toga 10 435 (75,8%) iz drugih županija, a 3 330 (24,2%) iz inozemstva. Broj odseljenih stanovnika s područja Grada Zagreba u 2016. godini bilo je ukupno 11 059. U drugu županiju u 2016. odselilo se 6 183 stanovnika (55,9%), dok ih se 4 876 (44,1%) preselilo u inozemstvo. Time je **Grad Zagreb u 2016. zabilježio pozitivan migracijski saldo među županijama (4 252), ali negativan saldo migracije s inozemstvom (-1 546), koji se ipak smanjio u odnosu na 2015. godinu kada je iznosio -2 288.** Promatrano na razini Republike Hrvatske, Grad Zagreb i dalje bilježi daleko najpozitivniji migracijski saldo među županijama, a zajedno sa Zagrebačkom i Vukovarsko – srijemskom županijom prednjači u negativnom inozemnom migracijskom soldu.

Usporedimo li spolnu strukturu stanovništva Grada Zagreba sa spolnom strukturom stanovništva Hrvatske vidimo kako ta struktura prati nacionalni trend većeg udjela ženskog stanovništva u odnosu na muško stanovništvo. Prema procjenama Državnog zavoda za statistiku, **53,3 % stanovništva Grada Zagreba u 2016. čine žene, dok je 46,8 % muškaraca u ukupnoj spolnoj strukturi.**

U dobnoj strukturi stanovništva Grada Zagreba u 2016. **prednjači kategorija osoba u dobnoj skupini od 25 do 64 godine starosti s ukupnim udjelom od 56,9%** u ukupnom stanovništvu, potom slijedi kategorija osoba životne starosti od 65 i više godina s udjelom od 17,3 %, slijede ih osobe starosti od 0 do 14 godina s 14,7 % te najmanje zastupljena kategorija osoba starosti od 15 do 24 godine starosti s udjelom od 11,1% u ukupnom broju stanovnika Grada Zagreba.

Postojeće stanje u demografskoj strukturi stanovništva Grada Zagreba, kao i područja cijele Republike Hrvatske, ukazuju na aktualan proces starenja stanovništva. Proces starenja uzrokovan je smanjenim natalitetom i s druge strane povećanim mortalitetom te kontinuiranim opadanjem stope fertiliteta. Iz godine u godinu, broj stanovnika na razini Republike Hrvatske se smanjuje dok Grad Zagreb bilježi stalno povećanje broja stanovnika. Posebice zabrinjava omjer starijega i mladog stanovništva, gdje je iz udjela jasno vidljivo da je starije stanovništvo nadmašilo populaciju mladih. U skladu s navedenim, primjetno je i povećanje pokazatelja starenja stanovništva iz godine u godinu, čemu najbolje svjedoči porast indeksa starenja, koeficijenta starosti i prosječne starosti na razini Grada Zagreba. Usporedimo li indeks starenja 2016. godine s indeksom starenja zabilježenim na zadnjem Popisu stanovništva 2011. godine u Gradu Zagrebu, vidimo da je **indeks starenja porastao za 8,8%, točnije u 2016. godini iznosi 127.7% dok je 2011. godine iznosio 118.9%. Koeficijent starosti također iz godine u godinu raste te u 2016. godini iznosi 25,2%.**

U 2016. godini je u Gradu Zagrebu bilo ukupno 8 120 rođenih, dok je umrlih bilo 8 528. Iako se bilježi **negativan prirodni prirast u 2016. godini te iznosi -0,5, ipak predstavlja pozitivniji trend u odnosu na 2015. godinu kada je iznosio -1,0.** Stopa umrle dojenčadi (umrla dojenčad na 1 000 živorođenih) je 2016. godine iznosila 3,6 te je postala nepovoljnija u odnosu na prethodnu godinu kada je iznosila 3,2. Međutim, stopa umrle dojenčadi u Gradu Zagrebu povoljnija je od stope Hrvatske (4,3). **Vitalni indeks Grada Zagreba u 2016. iznosi 95,2.** Pogledamo li vitalnu statistiku grada po četvrtima, zamjetno je kako je situacija **najnepovoljnija u četvrtima: Donji Grad, Gornji Grad - Medveščak te Novi Zagreb-istok. Najpovoljniju vitalnu statistiku bilježe četvrti: Steenjevec, Novi Zagreb - zapad te Sesvete.**

Prema Popisu stanovništva za 2011. godinu, 14,5 % stanovnika Grada Zagreba ima teškoće u obavljanju svakodnevnih aktivnosti. Među ovom kategorijom nešto je veći postotak žena od muškaraca, a prednjači svakako kategorija osoba u dobi iznad 70 godina (47,8%). Četvrti koje bilježe najveći postotak osoba s teškoćama u obavljanju svakodnevnih aktivnosti su Brezovica, Donja i Gornja Dubrava te Donji Grad.

## Tražitelji međunarodne zaštite, azilanti i osobe pod supsidijarnom zaštitom

U današnje vrijeme, kako to kaže Botički (2016.) imamo priliku svjedočiti najvećoj migrantskoj krizi koja je zahvatila svijet od Drugog svjetskog rata, a Hrvatska je jedna od zemalja zahvaćena ovom krizom. Botički (2016.) ističe kako je riječ o prisilnim migrantima koji nisu samo u potrazi za boljim ekonomskim uvjetima već o migrantima koji spašavaju svoje živote. Kako bi se što uspješnije pomoglo ovoj ranjivoj skupini ljudi, potrebno je upoznavanje s njihovim potrebama za pružanje intervencija na više razina. Migrantska kriza još nije završena i još uvijek su otvorena pitanja koja se tiču rješavanja problematike priljeva ovako velikog broja ljudi u Europi.

Tražitelji međunarodne zaštite, azilanti i osobe pod supsidijarnom zaštitom jedna su posebno ranjiva skupina ljudi. Azilanti i tražitelji azila u Hrvatskoj svakodnevno se susreću s nizom problema, od zakonskih ograničenja do nemogućnosti učenja jezika, pronalaska zaposlenja, rješavanja stambenog pitanja ili ostvarivanja zdravstvene zaštite. Ova ranjiva skupina ljudi često nije informirana o svojim pravima i načinu njihova ostvarivanja.

U Republici Hrvatskoj pravo azila utemeljeno je na Ustavu Republike Hrvatske, normama međunarodnog prava (Konvenciji Ujedi-

njenih naroda o statusu izbjeglica, Protokolu Ujedinjenih naroda o statusu izbjeglica), korpusu europskog azilskog prava, te Zakon o međunarodnoj i privremenoj zaštiti i na njemu izgrađenim podzakonskim propisima. Ustav Republike Hrvatske navodi (85/2010., čl. 33, st. 1): „Strani državljanin i osobe bez državljanstva mogu dobiti utočište u Republici Hrvatskoj, osim ako su progonjeni za nepolitičke zločine i djelatnosti oprečne temeljnim načelima međunarodnog prava.“ Nadalje, prema Zakonu o međunarodnoj i privremenoj zaštiti (NN, 70/2015., čl. 20), „Azil će se priznati tražitelju koji se nalazi izvan zemlje svog državljanstva ili uobičajenog boravišta, a osnovano strahuje od proganjanja zbog svoje rase, vjere, nacionalnosti, pripadnosti određenoj društvenoj skupini ili političkog mišljenja zbog čega ne može ili ne želi prihvatiti zaštitu te zemlje.“ Nadalje, prema istom zakonu, čl. 21 „Supsidijarna zaštita priznat će se tražitelju koji ne ispunjava uvjete za priznavanje azila iz članka 20. ovoga Zakona ako postoje opravdani razlozi koji ukazuju da će se povratkom u zemlju podrijetla suočiti sa stvarnim rizikom trpljenja ozbiljne nepravde i koji nije u mogućnosti ili zbog takvog rizika ne želi prihvatiti zaštitu te zemlje.“

Vlada Republike Hrvatske donijela je Nacionalni program zaštite i promicanja ljudskih prava za razdoblje od 2013. do 2016. godine, strateški dokument koji temeljem analize stanja postavlja prioritete, predlaže mjere te usmjerava svoje napore ka poboljšanju zaštite i promicanju prava u RH. Jedno od prioriteta područja Nacionalne strategije je pravo tražitelja azila, azilanata i osoba pod supsidijarnom zaštitom, te u tom području navodi četiri mjere: unaprijediti sustav smještaja, izmijeniti i dopuniti zakonske i podzakonske propise koji se odnose na zdravstvenu zaštitu u skladu s međunarodnim i europskim standardima, organiziranje učenja hrvatskog jezika, te organizirati dodatne programe usavršavanja za službenike za azil, suce upravnih sudova i djelatnike socijalne skrbi (Vlada Republike Hrvatske, 2013.). Prema Izvješću o provedbi Nacionalnog programa zaštite i promicanja ljudskih prava za 2013. i 2014. godinu, u cilju unapređenja integracije azilanata i stranaca pod supsidijarnom zaštitom te provedbe azilne politike, od četiri predviđene mjere dvije su provedene u potpunosti (Vlada Republike Hrvatske, 2015.).

Nadalje, Hrvatski sabor donio je 2007. godine Migracijsku politiku Republike Hrvatske za 2007. – 2008. godinu, a 2013. godine Migracijsku politiku za razdoblje od 2013. do 2015. godine. Cilj zadnje donesene Migracijske politike je da sva državna tijela, kao i ostali dionici, pravodobno i usklađeno djeluju na pronalaženju djelotvornih odgovora na pozitivne i negativne učinke migracijskih kretanja. Svrha koja se želi postići jest osigurati da migracijska kretanja u Republici Hrvatskoj budu u korist gospodarskog i socijalnog razvitka države i društva. Važan sastavni dio hrvatske Migracijske politike čini integracija useljenika u hrvatsko društvo (Vlada Republike Hrvatske, 2013.). Integracija stranaca podrazumijeva osiguravanje njihovog ravnopravnog statusa u gospodarskom, društvenom i kulturnom životu u odnosu na hrvatske državljane, s posebnim

naglaskom na područje obrazovanja, rada, zapošljavanja te stanovanja, u cilju ostvarenja trajnog statusa boravka i državljanstva.

Akcijski plan za uklanjanje prepreka u ostvarivanju pojedinih prava u području integracije stranaca za razdoblje od 2013. do 2015. godine izradila je radna skupina Stalnog povjerenstva za provedbu integracije stranaca u hrvatsko društvo. Mjere iz Akcijskog plana usmjerene su u većoj mjeri na reguliranje položaja i integraciju azilanata i stranaca pod supsidijarnom zaštitom te su definirane po prioritetnim područjima: socijalna skrb i zdravstvena zaštita, smještaj i stanovanje, učenje jezika i obrazovanje, zapošljavanje, međuresorna suradnja i podizanje svijesti o problematici azilanata i stranaca pod supsidijarnom zaštitom (Vlada Republike Hrvatske, 2013.).

Ministarstvo unutarnjih poslova (MUP) nadležno je za postupak prihvata i smještaja tražitelja međunarodne zaštite (Zagreb i Kutina). Također, Ministarstvo unutarnjih poslova odlučuje o zahtjevu. Za vrijeme trajanja postupka, tražitelj međunarodne zaštite ima pravo na: boravak, slobodu kretanja u Republici Hrvatskoj, osiguranje odgovarajućih materijalnih uvjeta prihvata, zdravstvenu zaštitu, osnovno i srednje obrazovanje, informacije, pravno savjetovanje i besplatnu pravnu pomoć, slobodu vjeroispovijesti, rad i isprave sukladno članku 62. ovoga Zakona. Prema Zakonu o međunarodnoj i privremenoj zaštiti (NN, 70/2015., čl. 56) „Prihvatilište je ustrojstvena jedinica Ministarstva. Tražiteljima smještenim u Prihvatilištu osigurat će se materijalni uvjeti prihvata.“

Prema Zakonu o međunarodnoj i privremenoj zaštiti (NN, 70/2015., čl. 64) „Status azila, odnosno status stranca pod supsidijarnom zaštitom stječe se danom uručenja odluke o odobrenju međunarodne zaštite.“ Nakon rješenja o odobrenju međunarodne zaštite, azilant i stranac pod supsidijarnom zaštitom imaju pravo na: boravak u Republici Hrvatskoj, spajanje obitelji, smještaj, rad, zdravstvenu zaštitu, obrazovanje, slobodu vjeroispovijesti, besplatnu pravnu pomoć, socijalnu skrb, pomoć pri integraciji u društvo, vlasništvo nekretnine sukladno Konvenciji iz 1951. i stjecanje hrvatskog državljanstva sukladno propisima koji reguliraju stjecanje državljanstva.

Socijalni plan Grada Zagreba 2014. – 2020. ističe prioritete u području razvoja mreža usluga za tražitelje azila i azilante te strance pod supsidijarnom zaštitom i strance pod privremenom zaštitom RH. Prioriteti su: istražiti stanje i potrebe azilanata na području Grada Zagreba, osigurati uvjete za privremeno stambeno zbrinjavanje azilanata, osigurati uvjete za integraciju azilanata i tražitelje azila, upravljanje integracijom azilanata, diverzitetom i budućim migracijama, provoditi kampanje protiv ksenofobije i rasizma, senzibilizirati javnost i službenike za prihvaćanje kulturnih različitosti, educirati stručnjake na svim razinama o prihvatu, smještaju i rješavanju problema azilanata, podržati organizacije civilnog društva koje pružaju socijalne usluge za azilante u suradnji s ostalim službama u lokalnoj zajednici.

## Izazovi socijalne integracije azilanata i stranaca pod supsidijarnom zaštitom

Predstavnici organizacija civilnog društva ističu potrebu jačanja kapaciteta na terenu za rad u kriznim situacijama, osiguravanje stambenih kapaciteta i pristup uslugama, multi-sektorsko planiranje javnih politika koje će uključivati izradu strategije kojom bi se bolje odgovorilo na krizu. Nadalje, svi ispitanici iz nevladinog sektora slažu se da ne postoji usklađenost između različitih institucija koje pružaju socijalne usluge izbjeglicama, migrantima i tražiteljima azila i da je suradnja između njih na relativno niskoj razini unatoč uložnim naporima (MoST, 2016.). Prema istom istraživanju, predstavnici javnih institucija ističu potrebu jačanja smještajnih kapaciteta, jačanje kapaciteta u pograničnom području te važnost aktivne suradnje s drugim državama članicama (MoST, 2016.).

Prema Zakonu o međunarodnoj i privremenoj zaštiti (NN, 70/2015., čl.67) „Ministarstvo nadležno za poslove socijalne skrbi dužno je azilantu ili strancu pod supsidijarnom zaštitom osigurati smještaj najduže dvije godine od uručjenja odluke o odobrenju međunarodne zaštite.“ Odnosno, država će im omogućiti smještaj u državne ili privatne stanove dvije godine, a sredstva za troškove stanovanja osiguravaju se u Državnom proračunu Republike Hrvatske. Za organizaciju smještaja nadležno je Ministarstvo za demografiju, obitelj, mlade i socijalnu politiku. U području ostvarivanja prava na smještaj javlja se problem visokih cijena najma, ali i nedostatak suradnje najmodavca s azilantima, kao i centrima za socijalnu skrb, koji imaju ulogu posrednika pri sklapanju ugovora o najmu. Nadalje, većina osoba ne uspije se u potpunosti osamostaliti u roku od dvije godine i kasnije imaju poteškoća s pronalaskom smještaja (Maričić i sur., 2013.). Također, organizacije civilnog društva koje pružaju pomoć i podršku azilantima ističu problem nedostatka stanova na privatnom tržištu u Gradu Zagrebu koji bi bili prihvatljivi i primjereni za život.

Prema Zakonu o međunarodnoj i privremenoj zaštiti (NN, 70/2015., čl.68) „Azilant i stranac pod supsidijarnom zaštitom mogu raditi u Republici Hrvatskoj bez dozvole za boravak i rad ili potvrde o prijavi rada. Azilant i stranac pod supsidijarnom zaštitom ostvaruje pravo na obrazovanje odraslih vezano uz zaposlenje, stručno usavršavanje i stjecanje praktičnog radnog iskustva pod istim uvjetima kao i hrvatski državljanin.“ U području ostvarivanja prava na rad javlja se problem što velik dio azilanata posjeduje status NKV radnika te su nužni koraci koji obuhvaćaju prekvalifikaciju

i poticaje kako za poslodavce, tako i za same azilante (Maričić i sur., 2013.). Nadalje, organizacije civilnog društva koje pružaju pomoć i podršku azilantima ističu problem azilanata kod otvaranja tekućeg računa u banci prilikom zapošljavanja. Naime, nije im dovoljan OIB za otvaranje tekućeg računa već važeći dokument, a problem je što većina azilanata ima putovnice koje su važeće dvije godine, odnosno za vrijeme boravka u Hrvatskoj prestale su važiti.

Prema Zakonu o međunarodnoj i privremenoj zaštiti (NN, 70/2015., čl.73.) „Azilant i stranac pod supsidijarnom zaštitom ima pravo na socijalnu skrb sukladno propisima kojima se uređuje područje socijalne skrbi hrvatskih državljana.“ U području ostvarivanja prava iz sustava socijalne skrbi, organizacije civilnog društva koje pružaju pomoć i podršku azilantima, ističu problem dužine čekanja na ostvarivanje zajamčene minimalne naknade.

Predstavnici organizacija civilnog društva upozoravaju na problem čekanja na odobrenje ili ne odobrenje azila uslijed zakonske nereguliranosti roka za donošenje rješenja. Posljedično tražitelji azila čekaju i po godinu i pol dana na rješenje. Nadalje, neke organizacije civilnog društva ističu kako učenje hrvatskog jezika nije dobro organizirano, kako ne postoji jasna struktura i plan rada. Također, upozoravaju na problem jezičnih barijera kod ostvarivanja prava potrebnih za socijalnu integraciju.

Potrebna je velika angažiranost različitih sustava potpore tražiteljima azila, azilantima i osobama pod supsidijarnom zaštitom, a kao sve značajniji pružatelji preventivnih usluga i usluga potpore javljaju se organizacije civilnog društva. Primjeri dobre prakse OCD-a u radu s ovom ranjivom skupinom su: Hrvatski Crveni križ, Centar za mirovne studije, Are You Syrious?, Hrvatski pravni centar, Okus doma – socijalna zadruga, Kuća ljudskih prava i druge. Važno je istaknuti i inicijativu za podršku izbjeglicama „Dobrodošli“ koja je okupila 60 različitih organizacija civilnog društva, a neke od njih su: Zelena akcija, BRID, Zagreb 041, ADRA, RODA, K-zona, Vox Feminae, Hrvatsko debatno društvo, Pravo na grad, Hrane-ne oružje, CESI, DPP, Volonterski centar Zagreb/Osijek, Attack, ACT, Forum za slobodu odgoja itd. Značaju ulogu u pružanju pomoći tražiteljima azila, azilantima i osobama pod supsidijarnom zaštitom imaju volonteri.

### PREPORUKE:

- Podizanje javne svijesti o potrebama i problemima ove ranjive skupine ljudi te potreba za ulaganjem napora u smanjenje diskriminacije i ksenofobije.
- Potreba za temeljitijim i učinkovitijim sustavom podrške azilantima te učinkovitijom strategijom integracije istih u sustav i društvo.
- Neophodno je osigurati i provoditi tečajeve hrvatskog jezika na više razina, ovisno o potrebama tražitelja međunarodne zaštite, azilanata i osoba pod supsidijarnom zaštitom.

# KUĆANSTVA I OBITELJI

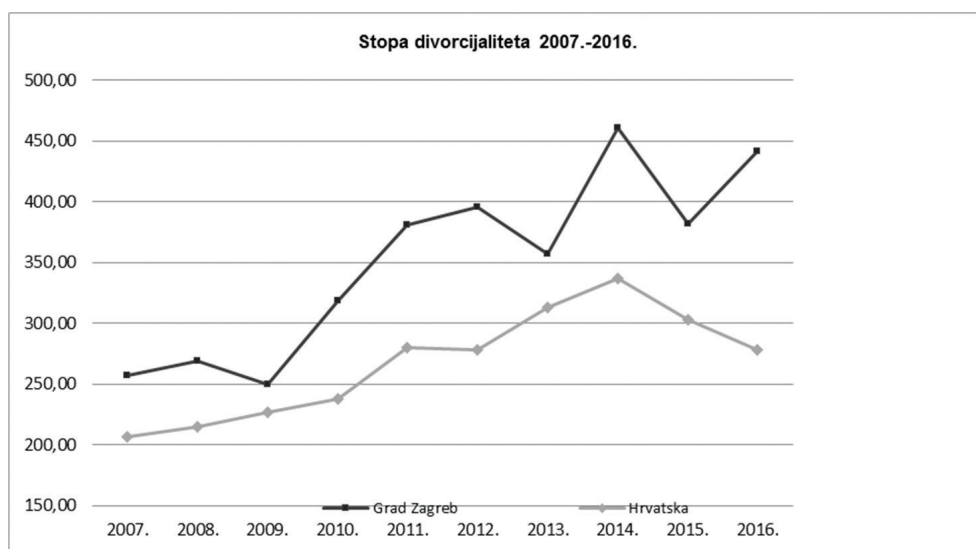
## USLUGE ZA OBITELJ I DJECU GRADA ZAGREBA

Prema podacima Državnog zavoda za statistiku, Grad Zagreb u 2016. godini bilježi **blagi porast stope nupcijaliteta u odnosu na prethodnu godinu**. Točnije, u 2016. godini u Gradu Zagrebu je sklopljeno 3 806 brakova, dok je u prethodnoj 2015. godini ta brojka iznosila 3 737 brakova. Broj razvedenih brakova u Gradu Zagrebu u 2016. godini raste i iznosi 1 682, točnije, na 1 000 sklopljenih brakova u Gradu Zagrebu 441,9 je razvedenih. Usporedimo li tu brojku s prosjekom za Hrvatsku, vidimo da **Grad Zagreb ima znatno veću stopu razvedenih od prosjeka Hrvatske** koji je za 2016. godinu iznosio 278,3 razvedenih brakova na 1 000 sklopljenih. Iz podataka Državnog zavoda za statistiku također je vidljivo da je trend pada nupcijaliteta kao i porast divorcijaliteta primjetan na razini zemlje, no Grad Zagreb se u odnosu na ostatak zemlje ipak značajno izdvaja sa stopom divorcijaliteta.

grebu živi 84 821 obitelj s jednim djetetom, 5 705 obitelji ima dvoje djece, 13 417 obitelji s troje djece, 2 770 obitelji s četvero te 1 016 s petero i više djece. Prema spomenutom popisu, 63 000 parova od kojih 55 000 bračnih i 8 000 izvanbračnih nema djecu. Od 159 000 obitelji s djecom, u 110 707 obitelji roditelji žive zajedno s djecom, 4 766 obitelji je u izvanbračnoj zajednici oca i majke, a u čak 37 000 obitelji majka je sama s djecom. Samohranih je očeva 6 392, od čega je 11 očeva s petero i više djece, 31 s četvero djece te 170 s troje djece. Samohranih majki s petero i više djece je 71, 238 majki odgaja četvero djece dok je 1 042 majki s troje djece.

Uzevši u obzir negativna demografska kretanja na razini zemlje, Grad Zagreb posebnu pažnju već dulje vrijeme stavlja na pronatalitetne politike kroz usluge za obitelj i djecu. Među ovim mjerama

**Slika 1.** Stopa divorcijaliteta: broj razvedenih brakova na 1000 sklopljenih, Prirodno kretanje stanovništva Republike Hrvatske u 2016, DZS



Prema posljednjem popisu stanovništva iz 2011. godine, Grad Zagreb relativno dobro stoji s udjelom samačkih kućanstva u odnosu na ostale dijelove Hrvatske. Prema spomenutom popisu, jedina županija koja ima manji udjel samačkih kućanstava u strukturi stanovništva od Grada Zagreba (6,1%) je Međimurska županija (5,8%). Uspoređujemo li Grad Zagreb s ostatom Hrvatske, Grad Zagreb ima najviše neoženjenih, dok dalmatinske županije imaju najviše oženjenih među samačkim kućanstvima. Također, na razini zemlje, najveći udio razvedenih u samačkim kućanstvima imaju županije u kojima su najveći hrvatski gradovi (Grad Zagreb, Zagrebačka, Primorsko-goranska, Osječko-baranjska). Nadalje, kako ističe i prošlogodišnja Socijalna slika Grada Zagreba, u Republici Hrvatskoj smanjuje se veličina prosječnog kućanstva, dolazi do raspada višechlanih kućanstva dok se istodobno povećava broj samačkih, dvočlanih i tročlanih kućanstva. Sve su prisutniji nekad marginalni oblici obitelji i kućanstva, kao što su jednoroditeljske obitelji, izvanbračne zajednice, samačka kućanstva, rekonstruirane obitelji itd.

Podaci popisa stanovništva iz 2011. godine kažu da u Gradu Za-

posebno se ističu: **sufinanciranje cijena vrtića, besplatni udžbenici za učenike osnovnih i srednjih škola, besplatan prijevoz za redovne učenike i studente iz obitelji slabijeg imovinskog statusa, novčana pomoć za novorođeno dijete te nova mjera iz 2016. godine, novčana pomoć za roditelje odgojitelje**. Kao i cjelokupno područje Republike Hrvatske, Grad Zagreb teži modernoj obiteljskoj politici koju karakterizira model dvaju hranitelja, i u tom pravcu ulaže velike napore kroz **mjere i programe podrške obiteljima i djeci**. Obzirom da je povećanje zaposlenosti i zapošljavanje dvaju hranitelja primarni uvjet za normalan život obitelji, **razvoj usluga za obitelj i djecu**, kao pretpostavka za roditeljstvo ali i istovremeno sudjelovanje na tržištu rada, važan je prioritet Grada Zagreba.

**Sufinanciranje cijene vrtića** jedna je od značajnijih mjera u tom području. Što se tiče sufinanciranja cijena vrtića, mjesečni iznos sudjelovanja roditelja u cijeni redovitog programa izračunava se temeljem prihodovnog cenzusa. Ostvareni prihodi svih članova zajedničkog kućanstva u prethodnoj godini umanjuju se za iznos poreza i prireza, iznos plaćen za rate stambenog kredita za nekretninu ko-

jom se rješava stambeno pitanje obitelji i iznos plaćen za slobodno ugovorenu najamninu za potrebe stanovanja obitelji u stambenom prostoru najmodavca. Također, neke kategorije, poput primjerice **trećeg i svakog daljnjeg djeteta** iste obitelji u redovnom programu i **djece roditelja s invaliditetom (100%-90%) oslobođene su obveze sudjelovanja u cijeni programa.**

**Dodatne olakšice u plaćanju redovitog programa** imaju djeca roditelja s invaliditetom (olakšice variraju obzirom na postotak invaliditeta roditelja), drugo dijete iste obitelji u redovnom programu, djeca samohranih roditelja te djeca čija obitelj koristi pravo na zajamčenu minimalnu naknadu u sustavu socijalne skrbi, te posebnim odobrenjem za slučajeve izvan redovnih olakšica za djecu iz obitelji u socijalno-zaštitnoj potrebi i djecu s teškoćama u razvoju.

Pravo na olakšice u plaćanju redovitog programa utvrđuju dječji vrtići i Gradski ured za obrazovanje, kulturu i sport na temelju do-

Za treće i svako daljnje dijete, Grad Zagreb podnositelju zahtjeva isplaćuje novčanu pomoć u iznosu od 54.000,00 kn u jednakim godišnjim obrocima tijekom 6 kalendarskih godina. Najviše korisnika koji su ovo pravo ostvarili u 2016. godini te su u istoj godini primili i isplatu odnosi se na podnositelje unutar kategorije za prvo dijete (2.130). Slijedi ih skupina podnositelja za drugo dijete (1.851), a koji su ostvarili pravo u 2016. i u istoj godini primili isplatu. Od preostalih korisnika ovog prava ostvarenog u 2016., a koji su i primili isplatu u istoj godini su: 51 korisnik za prvo i drugo dijete, 869 korisnika za treće i svako daljnje dijete, 25 korisnika za drugo i treće dijete, 11 korisnika za treće i četvrto dijete te 1 korisnik u kategoriji za treće, četvrto i peto dijete. Korisnici koji su pravo ostvarili u razdoblju listopad, studeni i prosinac 2016. primili su isplate u 2017.

U razdoblju od **1. siječnja 2015. do 31. prosinca 2016.** godine podneseno je **12.915** zahtjeva roditelja za pomoć za novorođeno dijete. Prikazano u **Tablici 1.**

**Tablica 1.** Podnositelji zahtjeva za novčanu pomoć za opremu novorođenog djeteta u 2015. i 2016. godini

| GODINA | UKUPNO ZAHTEJVA | ZA 1. DIJETE | ZA 2. DIJETE | ZA 3. I SVAKO DALJNJE DIJETE |
|--------|-----------------|--------------|--------------|------------------------------|
| 2015.  | 6.422           | 2.831        | 2.405        | 1.186                        |
| 2016.  | 6.493           | 2.921        | 2.329        | 1.243                        |
| UKUPNO | 12.915          | 5.752        | 4.734        | 2.429                        |

Izvor: Odjel za populacijsku politiku Grada Zagreba

kumentacije koju dostavljaju roditelji uz zahtjev za upis djeteta, a roditelj se može koristiti samo jednom olakšicom koja je za njega najpovoljnija.

**Nabava besplatnih udžbenika** sljedeća je u nizu mjera podrške obiteljima i djeci. U školskoj godini 2016./2017. Grad Zagreb je osigurao udžbenike koji su besplatni za učenike osnovnih i srednjih škola kojima je osnivač Grad Zagreb te za učenike koji pohađaju osnovnu/srednju školu izvan Grada Zagreba, a imaju prebivalište u Gradu Zagrebu. Za ovu namjenu Grad Zagreb je u proračunu izdvojio 50.089.913,66 kn.

Grad Zagreb također osigurava **besplatan prijevoz za redovite učenike i studente iz obitelji slabijeg imovinskog statusa.** Kroz suradnju Grada Zagreba i Zagrebačkog električnog tramvaja dogovoreno je da Grad plaća uslugu prijevoza najugroženijim kategorijama građana, među kojima je detektirana i ova osjetljiva skupina djece i mladih. Prema Odluci o socijalnoj skrbi Grada Zagreba, pravo na besplatnu godišnju ili mjesečnu pokaznu kartu ZET-a, ako to pravo ne ostvaruju po drugoj osnovi, imaju učenici i studenti čiji su ukupni mjesečni prihodi po članu kućanstva jednaki ili manji od 2.000,00 kuna. Korisnike ovog prava, na njihov zahtjev, utvrđuje gradsko upravno tijelo nadležno za obrazovanje, na temelju dokaza potrebnih za ostvarivanje prava.

Grad Zagreb dodjeljuje **novčanu pomoć za opremu novorođenog djeteta.** Visina pomoći varira ovisno da li se radi o prvom, drugom, trećem ili svakom daljem djetetu. Za prvo dijete, roditelju podnositelju zahtjeva isplaćuje se 1.800,00 kn u dva jednaka obroka, tijekom jedne godine. Za drugo dijete, roditelj podnositelj zahtjeva ostvaruje pravo na novčanu pomoć u iznosu od 3.600,00 kn, koje se isplaćuje u četiri jednaka obroka, tijekom dvije godine.

Iz podataka Odjela za populacijsku politiku Grada Zagreba, vidljivo je kako je u 2016. godini veći broj podnesenih zahtjeva za prvo i treće i svako daljnje dijete u odnosu na broj podnesenih zahtjeva u 2015. godini. U 2015. godini je bilo više podnesenih zahtjeva za drugo dijete u odnosu na broj podnesenih zahtjeva u 2016. godini. Ukupno gledano, u 2016. godini je podnesen 71 zahtjev više nego u 2015. godini.

U kontekstu poticajnim mjera pronatalitetne politike, novina koju Grad Zagreb uvodi od 2016. godine je **pravo na novčanu pomoć za roditelje odgojitelje.** Sukladno pronatalitetnoj politici Grada Zagreba kojoj je cilj stvaranje bolje demografske slike Grada Zagreba promicanjem učinkovitog provođenja obiteljske politike koja obuhvaća stimuliranje pronatalitetne politike naknadama, jačanjem postojećih i razvojem novih mjera, Gradska skupština Grada Zagreba je, na prijedlog gradonačelnika, 31. kolovoza 2016. godine donijela Odluku o novčanoj pomoći za majku odgojiteljicu.

Odluka je stupila na snagu 8. rujna 2016., dok je 20. listopada 2016. donesena Odluka o izmjenama i dopuni Odluke o novčanoj pomoći za majku odgojiteljicu kojom se u nazivu riječi "majka odgojiteljica" zamjenjuje s riječi "roditelj odgojitelj" (Službeni glasnik Grada Zagreba br. 16/16 i 19/16).

Roditeljem odgojiteljem, prema Odluci o novčanoj pomoći za roditelja, smatra se **majka ili otac djeteta, posvojitelj, udomitelj ili druga osoba kojoj je dijete odlukom nadležnog tijela povjerenje na brigu i odgoj, a koja u zajedničkom kućanstvu skrbi o najmanje troje djece, od kojih najmlađe dijete još nije polaznik osnovnoškolskog programa obrazovanja.**

Uz ispunjavanje ovih uvjeta, pravo na novčanu pomoć može

ostvariti roditelj odgojitelj:

- s kojim najmanje troje djece živi u zajedničkom kućanstvu;
- koji je nezaposlen u vrijeme podnošenja zahtjeva i dalje neprekidno nije u radnom odnosu dok prima novčanu pomoć;
- koji je državljanin Republike Hrvatske s neprekidno prijavljenim prebivalištem u Gradu Zagrebu od najmanje pet godina prije podnošenja zahtjeva i dalje neprekidno dok prima novčanu pomoć;
- čija djeca imaju prebivalište u Gradu Zagrebu u vrijeme podnošenja zahtjeva i dalje neprekidno dok prima novčanu pomoć;
- čija djeca nisu upisana u dječji vrtić do početka korištenja obveznog programa predškole.

Pravo na novčanu pomoć prestaje posljednjeg dana u mjesecu u kojem je najmlađe dijete navršilo 15 godina, posljednjeg dana u mjesecu u kojem je roditelj odgojitelj izgubio hrvatsko državljanstvo, posljednjeg dana u mjesecu u kojem je objavljeno prebivalište iz Grada Zagreba roditelja odgojitelja i/ili jednog od troje djece, posljednjeg dana u mjesecu u kojem se ispod tri smanjio broj djece u zajedničkom kućanstvu, danom zasnivanja radnog odnosa roditelja odgojitelja, danom upisa djeteta u dječji vrtić prije početka

pohađanja obveznog programa predškole.

Iznos novčane pomoći za roditelja odgojitelja smatra se prihodom, odnosno drugim dohotkom i isplaćuje se u bruto iznosu te se kao takav umanjuje za iznose poreza, prireza i doprinosa za zdravstveno i mirovinsko osiguranje. Novčana pomoć se isplaćuje mjesečno u visini prosječnog iznosa neto mjesečne plaće u Republici Hrvatskoj prema zadnjim objavljenim podacima Državnog zavoda za statistiku prije isplate novčane pomoći. Novčana pomoć isplaćuje se na žiro račun te kao takva nije izuzeta od ovrha i drugih potraživanja.

Status roditelja odgojitelja ne smatra se radnim odnosom i ne računa se u radni staž, ali se iz iznosa novčane pomoći uplaćuju doprinosi za mirovinsko osiguranje te se uračunava u staž mirovinskog osiguranja, prema propisima i pravilima mirovinskog osiguranja.

U 2016. podnijeto je 2.239 zahtjeva za ostvarivanje prava na novčanu pomoć za roditelja odgojitelja (253 podnositelja i 1.986 podnositeljica), izdano je 2.100 rješenja i bilo je 1.858 korisnika.

## PRIORITETI

- Promicati učinkovito provođenje obiteljske politike kroz stimuliranje pronatalitetne politike jačanjem postojećih i razvijanjem novih mjera.
- Jačati mogućnost usklađivanja radne i obiteljske uloge kroz mrežu ustanova za brigu o djeci.
- Poduprijeti djelovanje organizacija civilnog društva koje su usmjerene na pružanje usluga ranjivim kućanstvima.

## STANOVANJE

### RAZVOJ STAMBENOG ZBRINJAVANJA MLAĐE PUNOLJETNE POPULACIJE

Tijekom 2016. godine, Grad Zagreb je temeljem **Odluke o najmu stanova** (Službeni glasnik Grada Zagreba 22/09, 3/12, 15/12 i 22/13) stambeno zbrinuo **114 obitelji**, dodjelom gradskih stanova u najam. Temeljem te odluke i utvrđene **Konačne liste prvenstva** za davanje stanova u najam, stambeno je zbrinuto **74** podnositelja zahtjeva za koje je nakon dodatne provjere utvrđeno da ispunjavaju uvjete za dodjelu gradskog stana u najam. Također, sklopljeno je **5** ugovora o zaštićenom najamoprilstvu. Prema posljednjim podacima iz 2014. godine u Gradu Zagrebu se nalazi **1.115 zaštićenih najamoprimalaca u gradskim stanovima sa statusom ranijih nositelja stanarskog prava, te je ukupno 2.411 najamoprimalaca koji plaćaju zaštićenu najamninu**, a stambeno pitanje su riješili putem Konačne liste reda prvenstva za davanje stanova u najam ili izvan liste reda prvenstva radi teškog socijalno-zdravstvenog statusa. Grad Zagreb od kraja 2012. godine rješava **pitanje legalizacije stambenog statusa osoba bespravno useljenih u gradske stanove**. U 2016. godini pozitivno je riješeno **79** zahtjeva za legalizaciju stambenog statusa. Zaključkom gradonačelnika određeno je **5** otkaza ugovora o najmu javno najamnog stana. Zabilježeno je ukupno **6** provedenih ovrha, čime se očituje trend opadanja broja provedenih ovrha na razinu iz 2013. godine.

Prema Popisu stanovništva iz 2011. godine, čije su rezultate

objavili Državni zavod za statistiku te Gradski ured za strategijsko planiranje i razvoj Grada Zagreba, ukupan broj kućanstava u Zagrebu iznosi **303.191**. U strukturi stambenih statusa kućanstava najveći udio čini status privatnog vlasništva ili suvlasništva nad stanom (86.1%). Zatim slijede statusi srodstva s vlasnikom ili najamoprimalcem (5.1%) te najamoprimalaca sa slobodno ugovorenim najamninom (4.9%), dok je udio najamoprimalaca sa zaštićenom najamninom među najmanjima (2.2%) uz podstanarstvo dijela stana (1.1%) te ostale (0.6%).

Prema posljednjim podacima Državnog zavoda za statistiku, u Hrvatskoj 70,3% mladih od punoljetnosti do 34. godine živi s roditeljima čime se negativno ističe u EU. Uzme li se u obzir posljednji popis stanovništva iz 2011. godine, Hrvatska broji 845.343 mladih u dobi od 20 do 34 godina.

Grad Zagreb u okviru svoje društvene odgovornosti u partnerstvu sa Sveučilištem u Zagrebu pomaže u stambenom zbrinjavanju mlađeg nastavnog osoblja na sveučilištu. Oni uglavnom odgovaraju skupini mladih koji žive s roditeljima. Ulaganjem u ljudske kapacitete na zagrebačkom sveučilištu također se ulaže u kapacitete čitave države. Anketnim upitnikom je izvršena procjena stambenih potreba mlađeg nastavnog osoblja na sveučilištu, a kako bi se pomoglo u njihovom stambenom zbrinjavanju na projektu Podbrežje.

Model pomoći Grada Zagreba u stambenom zbrinjavanju mladih znanstvenika na projektu Podbrežje predstavljen je 24. studenog 2016. Tom je prilikom istaknuta činjenica o približno 970 znanstvenih novaka koji bi mogli u budućnosti postati docenti što ih čini ciljanom skupinom ovog programa. Grad Zagreb ovim programom ulaže u ljudski kapital, a što će imati višestruki povrat mjeren u demografskim, gospodarskim, socijalnim i političkim učincima. U okviru Zagrebačkog modela stanogradnje i ovog programa, Grad Zagreb će kupcima stanova subvencionirati kamatu stambenih kredita. Kupci će plaćati kamatnu stopu u iznosu 2%, a razliku će subvencionirati Grad Zagreb. Stambeni krediti u ovom programu bit će povoljniji od tržišnih i neće se tražiti polog, dok će stanovi također biti jeftiniji od tržišnih.

U Podbrežju je 12. rujna 2016. započela prva faza radova s ciljem gradnje ukupno 608 stanova. U okviru ovog projekta planira se sagraditi 200 stanova za socijalni najam, 200 za javni najam i 200 za mlade nastavno osoblje zaposleno na sveučilištu koji nemaju riješeno stambeno pitanje. Završetak radova je planiran u prosincu 2017. godine. Prema Urbanističkom planu uređenja planirana je gradnja: 11 samostojećih, stambenih građevina visine do 9 etaža s ukupno 1800 stanova, dvije predškolske ustanove, osnovna škola, kulturno-informativni centar, bazenski kompleks i sportska dvorana, parkovi, 6 igrališta za uzrast od 0 - 6 godina i 6 igrališta za uzrast od 7-18 godina. Naselje je koncipirano kao pješačko. Područje obuhvata iznosi 19,4 ha.

Uz naselje Novi Jelkovec te implementaciju socijalnog miksa, ovaj projekt predstavlja novi stambeni program Grada Zagreba

namijenjen pomoći ciljanim skupinama gdje socijalnu inovaciju predstavlja fokus na znanstvenom osoblju, odnosno podmirivanju njihovih nepodmirenenih stambenih potreba.

Također, potrebno je istaknuti jedan pozitivan primjer koji će zasigurno utjecati na podmirivanje stambenih potreba ranjivih skupina.

Caritas Zagrebačke nadbiskupije planira gradnju stambenog objekta za mlade bez odgovarajuće roditeljske skrbi koji nakon punoljetnosti moraju napustiti domove kao i siromašne studente. Pokrenuta je inicijativa gradnje objekta za privremeni smještaj uglavnom u trajanju od dvije godine. Nakon izlaska iz domova, beskućništvo, siromaštvo, nezaposlenost i druge negativne okolnosti često postaju sudbinom za veliki broj tih netom školovanih punoljetnih mladih ljudi. Iz ovih i mnogih drugih razloga, stambeno zbrinjavanje je imperativ u njihovoj socijalnoj integraciji i daljnjem životnom uspjehu. Siromašni studenti koji ne uspiju ostvariti pravo na smještaj u studentskom domu, također su ciljana skupina programa.

Objekt će se nalaziti na adresi Selska cesta 165 u Zagrebu, a prvi stanari bi trebali bi useliti 2018. godine. Kapacitet bi iznosio oko 30 korisnika, a smještaj će u njemu istovremeno moći pronaći tridesetak korisnika. Zemljište je dar, a 30% vrijednosti gradnje financirano je od strane Zagrebačke nadbiskupije.

Nastavljanjem poticanja daljnjeg razvoja socijalnog i javno najamnog stanovanja u Gradu Zagrebu, moguće je ublažiti postojeću stambenu krizu koja se očituje manjkom priuštivosti stanovanja.

## PRIORITETI

- Poticati daljnji razvoj socijalnih inovacija u području stambenog zbrinjavanja za mlade bez odgovarajuće roditeljske skrbi.
- Poticati subvencioniranje stambenih kredita za mlada kućanstva kojoj je stanovanje nepriušljivo.
- Poticati gradnju socijalnih i javno najamnih stanova kojima se omogućuje mlađoj populaciji sigurnije i jeftinije stanovanje od ponude na slobodnom tržištu.

# ODGOJ I OBRAZOVANJE

## STRUKOVNO OBRAZOVANJE

Strukovno obrazovanje dugo je vremena bilo zapostavljeno područje razvoja. Ulaskom u EU ovo područje dobiva na relevantnosti pa je i u Strategiji obrazovanja, znanosti i tehnologije ovo područje istaknuto kao izvjesni prioritet.

Tako se u Strategiji ističe kako je strukovno obrazovanje vrlo važna sastavnicu sustava odgoja i obrazovanja u koju je uključena većina učenika na srednjoškolskoj razini. U odnosu na gimnazijsko i umjetničko obrazovanje, **strukovno obrazovanje karakterizira njegova prirodna i uska povezanost s tržištem rada, ali i funkcija društvene uključenosti**. Većina programa strukovnog obrazovanja tijekom posljednjih dvaju desetljeća nije doživjela znatnije promjene te **trenutno važeći programi ne odražavaju razvoj tehnologija i trendova u struci i nisu nužno odraz potreba tržišta rada i gospodarstva**.

K tome, hrvatsko strukovno obrazovanje karakterizira i **velik broj različitih programa te njihova uska specijaliziranost**. Važno je naglasiti i razmjerno rano usmjeravanje učenika za odabir specifičnog zanimanja, što je posebno izraženo kod odabira uže profiliranih zanimanja kojima se stječe vrlo uzak skup znanja i vještina. Dok je dio strukovnog obrazovanja u skladu s preporukama EU-a oslonjen na učenje na radnom mjestu (prije svega kroz strukovno obrazovanje za obrtništvo), u većem dijelu sustava obrazovanje učenika odvija se isključivo u odgojno-obrazovnim ustanovama bez znatnijeg dodira sa svijetom rada.

Usvajanjem HKO-a i razvojem novih kurikuluma za stjecanje pojedinih kvalifikacija u strukovnom obrazovanju (ASOO) temeljenih na ishodima učenja, učinjeni su prvi koraci u kvalitativnoj promjeni ovog dijela sustava. S obzirom na složenost i specifičnost sustava strukovnog obrazovanja i osposobljavanja, po usvajanju ove Strategije izradit će se zaseban **Program razvoja sustava strukovnog obrazovanja i osposobljavanja kojim će se detaljnije definirati načini realizacije postavljenih strateških smjernica**.

Da bi se utvrdile zajedničke vrijednosti, načela i ciljevi svih oblika strukovnog obrazovanja, razvit će se i uvesti **Nacionalni kurikulum za strukovno obrazovanje**. Ovim dokumentom definirat će se i omjeri općeobrazovnih, stručnih i temeljnih kompetencija, osigurati okvir za izbornost i modularnost strukovnog obrazovanja te dati osnovu razvoju i uvođenju kurikuluma za stjecanje kvalifikacija u redovnom sustavu odgoja i obrazovanja.

**Načela kojima se treba voditi pri izradi Nacionalnog kurikuluma za strukovno obrazovanje jesu:**

- fleksibilnost** strukovnog obrazovanja putem izbornosti i modularnosti;
- usvajanje temeljnih znanja i vještina te širih stručnih kompetencija tijekom prvih razreda obrazovanja u četverogodišnjim strukovnim programima te moguće **odgađanje strukovne diferencijacije** (ovisno o zanimanju) u završne razrede čime se osigurava pravo-

vremeno usmjeravanje učenika i povećava fleksibilnost buduće radne snage;

- osiguravanje **relevantnosti strukovnog obrazovanja** poštovanjem standardiziranog postupka koji predviđa HKO istraživanjima potreba tržišta rada i tripartitno socijalno partnerstvo u postupcima izrade standarda zanimanja i standarda kvalifikacije;
- osiguravanje općeobrazovnih i temeljnih kompetencija** kao osnove za daljnje obrazovanje te cjeloživotno učenje u svim oblicima strukovnog obrazovanja;
- postupno uvođenje **modela učenja na radnome mjestu** u svim oblicima i vrstama strukovnog obrazovanja, u različitom omjeru ovisno o strukovnoj kvalifikaciji, čime bi se utjecalo na povećanje relevantnosti strukovnog obrazovanja i olakšanje prelaska iz obrazovanja na tržište rada;
- uvođenje **modela predikcije** na temelju analiza potreba, planova i trendova strukovnih sektora na županijskoj, regionalnoj i državnoj razini kojima bi se predviđala potreba za profilom radnika čime bi se utjecalo na upisne kvote i obrazovne programe koje škole nude;
- osiguravanje **prelaska iz strukovnog obrazovanja u različite oblike visokoškolskog obrazovanja** dodatnim obrazovnim programima i uklanjanjem prepreka i »slijepih ulica« u obrazovanju.

Mjere kojima će se ostvariti ovaj specifični cilj slične su onima za ostale vrste i razine obrazovanja. Ipak, važno je naglasiti potrebu poštovanja metodologije izrade kurikuluma koja se zasniva na određivanju standarda zanimanja i standarda kvalifikacija iz kojih slijedi izrada kurikuluma za strukovne kvalifikacije u redovnom sustavu obrazovanja te važnu ulogu gospodarstva i drugih dionika u cjelokupnom procesu. Također je izrazito važno naglasiti **aktivnu ulogu škola u razvoju i modifikaciji kurikuluma za stjecanje kvalifikacija u redovnom strukovnom obrazovanju**. Uz navedeno potrebno je razviti odgovarajući model vertikalne mobilnosti učenika trogodišnjih strukovnih programa.

**Na području grada Zagreba postoji razvijen sektor obrtništva i obrtničkih usluga** koji su uvelike mjesta gdje se najviše zapošljavaju završeni učenici strukovnih škola. **Grad podupire stipendijama neke učenike koji se osposobljavaju za takva zanimanja**.

Treba napomenuti s druge strane, kako su učenici srednjih strukovnih škola ona skupina koja se nalazi i u **povećanom riziku ispadanja iz škola te nezavršavanja srednjoškolskog obrazovanja**. Dakle, oni ponajviše čine i **NEET populaciju**, one koji nisu u obrazovanju, nisu zaposleni te nisu u određenim programima osposobljavanja.

Imajući u vidu veličinu NEET populacije u gradu Zagrebu Grad bi s organizacijama civilnog društva i Obrtničkom komorom trebao aplicirati za EU sredstva te pomoći u integraciji ove skupine stjecanjem strukovnog obrazovanja.

## PRIORITETI

- Povećati broj stipendija učenicima koji se obrazuju za strukovna zanimanja.
- Uključivanje Grada u programe integracije NEET populacije s nakanom da ista stekne strukovno obrazovanje.
- Razvoj partnerstava Grada s OCD-ima i ustanovama u svrhu povlačenja EU sredstava s ciljem provođenja strukovnog obrazovanja za socijalno isključene mlade.

# ZAPOSLENOST I NEZAPOSLENOST

## NEZAPOSLENOST I ZAPOSŁJAVANJE MLADIH

Ovogodišnji podaci pokazuju **nastavak pozitivnih trendova** u nezaposlenosti u Zagrebu. **Nakon Istarske županije, Zagreb ima najnižu stopu nezaposlenosti od svih županija u Hrvatskoj.** Registrirana stopa nezaposlenosti je u Zagrebu 7%, dok hrvatski prosjek iznosi 15%. Usporedimo li situaciju u Zagrebu kroz godine, stopa registrirane nezaposlenosti koja je od 2008. do 2014. godine neprekidno rasla, pa je tako 2008. godine iznosila 6,2%, a 2014. godine 11,2%, **počela se od 2014. godine smanjivati, a trend pada nastavio se i u 2016. godini te se u prosincu iste godine spustila na 7,4%.** Ovdje svakako treba napomenuti da je na smanjivanje stope nezaposlenosti zasigurno mogla utjecati promjena pravila vezanih uz obvezu prijavljivanja nezaposlenih osoba nadležnoj službi za zapošljavanje, što bi značilo da se manji broj osoba koje ne rade registrirao kao nezaposlen.

U ovogodišnjoj Socijalnoj slici naglasak je stavljen na nezaposlenost mladih jer je **visoka nezaposlenost mladih osoba jedan je od gorućih socijalnih problema u društvu.** U situaciji visoke nezaposlenosti mladih ljudi gospodarstvo gubi značajan dio svojih ljudskih potencijala, a samim mladima otežano je osamostaljivanje, uspostavljanje neovisnog života i osnivanje vlastite obitelji, što opet ima negativne posljedice na društvo. Pritom značajan problem za društvo predstavlja i **sve češći odlazak mladih u inozemstvo,** čime hrvatski gradovi gube obrazovano vitalno stanovništvo i dodatno se narušava demografska slika.

Za mlade osobe problem predstavlja i dolazak do sigurne i stabilne zaposlenosti te su oni od svih dobni skupina najčešći zaposlenici s **ugovorom na određeno vrijeme.** Prema Statističkom prikazu vidimo da se udio zaposlenosti na određeno vrijeme u ukupnoj zaposlenosti u Gradu Zagrebu konstantno povećava te dok je taj udio 2010. godine iznosio 10,1%, 2016. iznosi 15,6%, što isto ukazuje na nepovoljnu situaciju mladih na tržištu rada. **Udio pripravnika i vježbenika je vrlo mali te je kroz to razdoblje od 0,7 do 0,5%.**

Prema podacima Hrvatskog zavoda za zapošljavanje, prema mjeri koliki udio završenih srednjoškolaca ili studenata nađe posao u struci u prvih šest mjeseci nakon završetka školovanja, **najteže su zapošljiva sljedeća zanimanja:**

- za diplomatske studije: kineziologija, novinarstvo, politologija, geoinženjerstvo, ekonomija, promet;
- za preddiplomske studije: menadžment turizma i športa, poslovna informatika, računovodstvo, odjevna tehnologija, javna uprava, graditeljstvo, multimedija;
- za četverogodišnje srednje škole: geodetski tehničari, tehničari za vozila, administrativni tajnici;
- za trogodišnje srednje škole: plinoinstalater, fotograf, odjevni stručni radnik

U velikom istraživanju Mreže mladih Hrvatske (Butković, 2015.) koje se bavilo stajalištima i razmišljanjima mladih o nezaposlenosti, mladi identificiraju niz problema koji doprinose otežanom zapošljavanju mladih. Prva skupina odnosi se na **stanje u obrazovanju,** a problemi koje ovdje navode su vezani uz prijenos kompetencija, poput nepostojanja prakse, snižavanja kriterija na fakultetu, štancanja kadrova i nekvalitete pojedinih profesora te uz upisne kvote, odnosno činjenicu da se upisuje previše studenata zbog financijskih koristi i da se studentima ne kaže istina o mogućnostima zapošljavanja. Drugi problemi koje su navodili odnose se na **ekonomske prilike,** kao što je kriza, propadanje firmi, nedostatak radnih mjesta, povećavanje dobi za umirovljenje te na strani poslodavaca netransparentne prakse zapošljavanja, nepotizam, preduko korištenje ugovora na određeno vrijeme, nepoticanje izvrsnosti i sl. Treća skupina problema koju navode odnosi se na rad državnih institucija te tu ističu radno zakonodavstvo nepovoljno za mlade, neprovođenje zakona, zloupotrebu politika zapošljavanja (stručnog osposobljavanja za rad) te izostanak podrške i nemotiviranost službe za zapošljavanje. Konačno, navode i generacijski jaz koji nastaje jer njihovi roditelji nisu imali problem nezaposlenosti te ne razumiju prepreke i nisu ih kroz odgoj pripremili na današnje stanje.

Mjere koje mladima stoje na raspolaganju su prvenstveno stručno osposobljavanje za rad bez zasnivanja radnog odnosa u koju je u Zagrebu krajem 2016. godine bilo uključeno 4 282 korisnika te mjera javnih radova koja je krajem godine obuhvaćala 102 korisnika. Krajem 2016. godine u Zagrebu su 203 osobe bile uključene u programe obrazovanja nezaposlenih, 408 osoba bili su korisnici potpore za samozapošljavanje, a 1 326 osoba koristilo je potporu za zapošljavanje.

**Primjer dobre prakse:****Young Graduates and the Social Sector: Developing New Job Opportunities**

Projekt je nastao s jedne strane iz potrebe neprofitnih organizacija u socijalnom području za razvojem novih kompetencija kako bi učinkovito odgovorile na nove socijalne izazove kao što su smanjenje socijalnih troškova zbog ekonomske krize te s druge strane zbog poteškoća u zapošljavanju mladih visokoobrazovanih osoba, osobito onih koje su završile humanističke fakultete. Iako se potrebe neprofitnog sektora ubrzano mijenjaju, programi i kurikulumi u obrazovnom sustavu, posebno na sveučilištima, ostaju nepromijenjeni.

**U projektu je sudjelovalo 5 država** (Italija, Slovačka, Slovenija, Rumunjska i Češka), a cilj projekta bio je identificirati nove profesionalne mogućnosti u neprofitnom sektoru za mlade visokoobrazovane nezaposlene osobe te razmijeniti dobre prakse.

**Ciljane skupine projekta** bili su visokoobrazovani mladi, posebno humanističkih struka te dionici iz neprofitnog sektora. Projektna aktivnost uključivale su provođenje ankete u svakoj državi kako bi se istražio jaz između potreba neprofitnog sektora i vještina koje posjeduju visokoobrazovani mladi te razmjenu rezultata među državama.

**Rezultati** su pokazali da je u neprofitnom sektoru sve više prisutan poduzetnički i menadžerski pristup te da sve veću važnost imaju sposobnosti analize potreba i zahtjeva društva, vještine prikupljanja sredstava i vještine učinkovite komunikacije s dionicima i lokalnim zajednicama. Također, utvrđeno je da postoji jaz između potrebe za novim vještinama u neprofitnom sektoru i očekivanja i percepcije mladih diplomanata i studenata o tim potrebama.

Zaključno, potrebno je osigurati obrazovne programe koji će mladim visokoobrazovanim osobama pružiti mješavinu samo-poduzetničkih i relacijskih kompetencija (Užpelkienė, 2015.)

**Primjer dobre prakse:****Towards Better Skills at the Labour Market through Better Guidance and Education**

Glavni cilj projekta bio je unaprijediti **kooperaciju između javnog servisa za zapošljavanje, obrazovnih institucija i socijalnih partnera** (poslodavaca i sindikata) u području cjeloživotnog učenja i smjernica koje bi pomogle ljudima u odlučivanju o svojoj karijeri. U projektu je sudjelovalo 5 država (UK, Italija, Austrija, Bugarska i Češka), a **projekte aktivnosti uključivale su i umrežavanje, međusobno učenje i širenje dobrih praksi**.

U sklopu projekta prikazane su dobre prakse i iskustva 5 država u predviđanju koje će vještine biti potrebne u budućnosti u sektorima zapošljavanja, obrazovanja i poslovanja. Pokazalo se da su predviđene vještine različite za države s različitim političkim i strateškim iskustvima i odlukama, pristupima i socio-ekonomskim razvojem, no da su određeni pristupi, dokazana iskustva i tehnička rješenja vrlo korisna za kreiranje jedinstvenih nacionalnih politika.

Zaključno, potrebno je osigurati obrazovne programe koji će mladim visokoobrazovanim osobama pružiti mješavinu samo-poduzetničkih i relacijskih kompetencija (Užpelkienė, 2015.)

**PRIORITETI**

- Razvoj edukativnih programa za stjecanje poduzetničkih i komunikacijskih vještina i njihova implementacija u redovite obrazovne programe
- Razvoj edukativnih programa za stjecanje znanja i vještina potrebnih za poduzimanje inicijativa u neprofitnom sektoru i njihova implementacija u redovite obrazovne programe
- Uspostavljanje suradnje između obrazovnih institucija i poslodavaca radi utvrđivanja potrebnih znanja i vještina koje učenici i studenti trebaju steći
- Poticati razvoj stručnih praksi tijekom školovanja i studiranja, pomoći malim poslodavcima da razviju kapacitete kako bi mogli primati studente na stručnu praksu i praktičnu nastavu
- Uspostaviti suradnju sa Zavodom za zapošljavanje i individualni pristup korisnicima

# EKONOMSKI POKAZATELJI

## IKT INDUSTRIJA KAO POKRETAČ RAZVOJA

Informacijsko komunikacijske tehnologije (IKT) su naširoko prepoznate kao **nositelj budućeg gospodarskog razvoja**. Njihov rast je primjetan i u Hrvatskoj. Hrvatska udruga poslodavaca, HUP - Udruga informatičke i komunikacijske djelatnosti analizirala je hrvatski ICT sektor. Analiza je pokazala da **IKT sektor zapošljava oko 33.000 ljudi i ostvaruje prihod od 32 milijarde kuna**.<sup>4</sup> Iz rezultata analize vidi se da rast sektora najvećim dijelom dolazi iz izvoznih aktivnosti što znači da je domaći IKT međunarodno konkurentan. Za grad Zagreb nemamo suviše specifične podatke osim za broj zaposlenih koji je na 31. ožujka 2015. godine bio 22 174<sup>5</sup> (od čega 8 937 žena). Jasno je da grad Zagreb kao glavni grad, sjedište mnogih tvrtki i čvorište različitih poslovnih tokova ima natprosječan broj, zapravo veliku većinu, zaposlenih u sektoru u Hrvatskoj.

Značajna je i **potporna infrastruktura za nove inicijative**. Tehnološki park Zagreb (TPZ), pokrenut od Razvojne agencije Zagreb, podupire inovativne ideje i razvojne timove u njihovim poduzetničkim počecima. Kroz osiguran prostor za rad, edukaciju, poslovno savjetovanje i umrežavanje razvojni timovi u TPZ-u dobivaju besplatnu podršku kako bi svoje poslovne ideje pretvorili u poduzetnički pothvat. TPZ također pruža **podršku** inovativnim poduzetnicima u početnoj fazi razvoja novih proizvoda i usluga. Trenutno u Tehnološkom parku imaju 57 tvrtki sa 31 milijuna kuna prihoda u 2015. godini.<sup>6</sup> Pozitivan primjer je i **akcelerator startup factory**, u kojem trenutno 16 domaćih timova pokušava razviti svoje ideje. U Zagrebu, osim toga, navodi se da trenutno postoji **8 coworking prostora**.<sup>7</sup> Možemo izdvojiti nekoliko njih. **ZIP – Zagrebački inkubator poduzetništva** osnovan je 2012. godine radi pomaganja mladim poduzetnicima u pokretanju vlastitog posla. Ciljani korisnici su timovi koji žele pokrenuti start-up, uglavnom mladi visokoobrazovani ljudi. Glavna djelatnost ZIP-a je program „akceleracije“, odnosno edukacije. Entuzijazam osnivača i visoka razina motivacije bili su važan pokretač pri osnivanju ZIP-a, a osnivači i danas djeluju volonterski. Imaju podršku privatnog sektora, kroz sponzorstva i sudjelovanja zaposlenika u aktivnostima ZIP-a. (Bežovan i Matančević, 2017.). **Novootvoreni HUB365** ima potencijal „ugošćavanja“ 335 radnih mjesta. HUB365 je dom developera, kreativcima, inovatorima i poduzetnicima s ciljem promicanja inovacija, suradnje i razmjene znanja. Zajednički sa stručnjacima i mentorima organiziraju konferencije, radionice, meetup-e, hackathone, panele i promocije.

Što se tiče fokusa na društveni utjecaj, **IMPACT HUB** Zagreb okuplja zajednicu poduzetnika, aktivista, kreativaca, profesionalaca i svih pojedinaca koji žele raditi ili već rade na idejama ili pothvatima koji stvaraju pozitivne promjene. IMPACT HUB nudi prostor

za coworking ali i sudjelovanje u programu inkubacije i akceleracije, mentoriranja. Trenutno je zanimljiv program „Beyond unemployment“.

Zanimljiv primjer i potencijal društvenih promjena korištenjem IKT tehnologija je i **inicijativa Programiraj za Hrvatsku**<sup>8</sup> koja udružuje građane, dizajnere, developere i mlade poduzetnike. Hrvatska udruga za otvorene sustave i internet osnovala je 2014. godine ekspertnu skupinu Programiraj za Hrvatsku radi promicanja otvorenih tehnologija u službi građana te povećanje transparentnosti javne uprave u svrhu poboljšanja civilnog društva. Njihov cilj je povećati interaktivnost gradova, potaknuti bolji odaziv gradova i kreirati smislenu promjenu kroz tehnologiju. Osim toga žele povećati interaktivnost gradova, potaknuti bolji odaziv gradova i kreirati smislenu promjenu kroz tehnologiju te biti platforma za lokalne vlasti i građanske usluge. Postoji potencijal kako se mogu otvoreni podaci koristiti za praćenje društvenih pokazatelja i unapređenje života u gradu Zagrebu.<sup>9</sup>

Grad Zagreb je neosporno najjači gospodarski centar u Hrvatskoj što se pokazuje i time da je udio Grada Zagreba u BDP-u Hrvatske oko 1/3 već duži niz godina. Pri tome je i **BDP po stanovniku grada značajno veći od državnog prosjeka**. Ovime se pokazuje i **ekonomska snaga grada** koja može biti i poticaj za razvoj industrija ali i potrošnje povezanih sa informacijsko komunikacijskom tehnologijom.

Gledamo li strukturu proračuna Grada Zagreba vidimo da je za naknade građanima i kućanstvima, u 2014. godini izdvojeno 478 052 mil. kuna (ukupni rashodi proračuna 6 636 081 kuna) dok je u 2015. izdvojeno 474 030 mil. kuna (ukupni rashodi proračuna 6 085 616 kuna). Udio tih naknada u ukupnih rashodima je blago rastao posljednjih nekoliko godina, no prošle godine se smanjio. Jedan dio tih naknada je tradicionalno usmjeren starijem stanovništvu i kućanstvima, komplementirajući im kućni budget i pomažući im da se izdignu izvan siromaštva.

**Prosječna mjesečna plaća u Gradu Zagrebu** je 2015. iznosila 6.438,00 kn dok je 2016. godine iznosila 6.575,00 kn. Najviše plaće u RH isplaćuju<sup>10</sup> se u djelatnosti financijsko posredovanje/djelatnosti osiguranja u prosječnom iznosu plaće od 9.013,00 kn, dok ih područje informacija i komunikacija slijedi s prosječnim plaćama od 8.040,00 kn. **U gradu Zagrebu je veći udio plaća u izvorima sredstava za život nego u drugim županijama**, međutim postoji razlika i među samim gradskim četvrtima pa tako rubne četvrti poput Stenjeva i Brezovice imaju manji postotak udjela plaća u sredstvima za život.

<sup>4</sup> Osim toga IKT raste brže od ukupnog gospodarstva te bi fokus države upravo i trebao biti na takvim sektorima, jer je rast ukupnog BDP-a na razini od 2-3 posto godišnjeg rasta, a ICT industrija godišnje raste 4 posto: prema istom izvoru u periodu koji smo promatrali od 2008. do 2016. godine ICT sektor je generirao 6.000 novih radnih mjesta te 42 milijardi kn izvoza i stvorio 66 milijardi kuna dodatne vrijednosti za državu. Više informacija na: <http://www.hup.hr/digitalnom-transformacijom-ict-industrija-moze-multiplicirati-ukupni-gospodarski-rast.aspx>

<sup>5</sup> Statistički ljetopis Grada Zagreba 2016.

<sup>6</sup> <http://www.tehnopark.hr/>

<sup>7</sup> <http://coworking.hr/coworking-prostori-u-hrvatskoj/>

<sup>8</sup> <http://codeforhrvatska.org/about-us>

<sup>9</sup> primjerice recimo unutar natječaja Podrška partnerskim inovativnim projektima civilnog, javnog i poslovnog sektora za ponovno korištenje otvorenih javnih podataka i razvoj IKT/mobilnih aplikacija za kvalitetnije sudjelovanje građana u lokalnom odlučivanju

<sup>10</sup> Prosječne mjesečne neto plaće za prosinac 2016. godine. Grad Zagreb. Odjel za statistiku. Mjesečno priopćenje. Neto i bruto plaće. 07.03.2017

Sagledavajući potrošnju kućanstava (Državni zavod za statistiku, 2016., Rezultati ankete o potrošnji kućanstva 2014.) u Gradu Zagrebu, dominiraju hrana i bezalkoholna pića s udjelom od gotovo 30% dok razna dobra i usluge imaju 9%, komunikacije 6% te obrazovanje samo 1%. Područja poput zdravstva, rekreacije, kulture i obrazovanja po svom malom udjelu u ukupnoj potrošnji pokazuju mogućnosti razvoja ponude obogaćivanja kvalitete života, dijelom

i korištenjem IKT tehnologije. S druge strane recimo za posebne skupine poput starijih osoba, adekvatnije praćenje podataka povezanih srebrnom ekonomijom posebice vezanih za tržište rada, dohodak, životne uvjete, zdravlje, obrazovanje i korištenje informacijsko komunikacijskih tehnologija preporučuje i Europska komisija (2015).

## ZAKLJUČAK:

- Grad Zagreb je gospodarski najsnažniji grad u Republici Hrvatskoj te je i sjedište brzorastuće informacijsko komunikacijske industrije.
- Potrebno je poticati suradnje privatnog, javnog i trećeg sektora za podmirivanje socijalnih potreba i povećanje kvalitete života. Veća sinergija na rješavanju kompleksnih društvenih problema uvelike računa i na socio-poduzetničke i inicijative socijalne ekonomije.
- Suradnja sektora bi se trebala potaknuti i u sferi eksperimentiranja, razvoja socijalnih inovacija i pametnih rješenja, posebice u sferi socijalnih usluga (za osobe s invaliditetom, za starije osobe, mlade osobe...).
- Javni podaci se mogu koristiti i za praćenje socijalnih pokazatelja i planiranje potreba, kao i razvitak platformi koje bi povećale sudjelovanje i odgovornost građana u javnom životu, kako bi se potakla digitalna tranzicija naznačena i kao tematsko prioritarno područje Urbane agende EU.
- Iskorak bi bio strateško jačanje korporativnog volontiranja istaknutih IKT tvrtki kao i promoviranje volonterskih i društvenog korisnih akcija start up-a na razinama gradskih četvrti ili šire.

## ZDRAVSTVENA ZAŠTITA

### ZAŠTITA MENTALNOG ZDRAVLJA DJECE I MLADIH

Prema podacima Zdravstveno-statističkog ljetopisa Grada Zagreba, vodeći uzrok smrtnosti u Gradu Zagrebu u 2015. godini bile su **bolesti cirkulacijskog sustava** (44,8%) i **bolesti novotvorina** (27,9%). Slijede ih bolesti dišnog sustava (5,6%), ozlijeđe, trovanja i neke druge posljedice vanjskih uzroka (4,6%), bolesti probavnog sustava (3,9%) te endokrine bolesti, bolesti prehrane i metabolizma (3,1%). Kada su u pitanju bolesti novotvorina, Grad Zagreb bilježi istu stopu smrtnosti kao i Republika Hrvatska. Podaci o gravitaciji pacijenata prema određenim stacionarnim ustanovama u Gradu Zagrebu, u 2016. godini pokazuju da je najviše pacijenata gravitalo KBC-u Zagreb (35%), 22% KBC-u "Sestre milosrdnice", 21% ostalim ustanovama, 11% KB "Dubrava", 8% KB "Sveti Duh" i 6% KB "Merkur".

Prema izvješću o osobama liječenim zbog zlouporabe psihoaktivnih droga u Hrvatskoj u 2016. godini, Grad Zagreb broji 2 049 osoba liječenih u 2016. godini. Od spomenute brojke, 1 587 osoba liječeno je od opijata, što čini ukupno 77,4 % ukupne brojke liječenih, a 265 osoba (11,7%) je prvi puta pristupilo liječenju. Na razini zemlje, najizraženiji problemi zlouporabe opijata, kako pokazuju stope na 100.000 stanovnika, u dobi od 15 do 64 godine su na području Zadarske, Istarske, Šibensko-kninske, Primorsko-goranske, Grada Zagreba, Splitsko-dalmatinske te Dubrovačko-neretvanske županije.

Udio osoba s invaliditetom u ukupnom broju stanovnika u Gradu Zagrebu za 2016. godinu iznosi 11,4%, što je nešto manje od prosjeka za Republiku Hrvatsku koji u 2016. godini iznosi 12%.

Obzirom da su novotvorine detektirane kao vodeći uzrok smrtnosti hrvatskih branitelja, u okviru **Programa prevencije i poboljšanja zdravlja hrvatskih branitelja**, Gradski ured za branitelje organizirao je pilot projekt specijalističkih onkoloških pregleda za 200 hrvatskih branitelja koji su u Domovinskom ratu sudjelovali kao pripadnici borbenog sektora. Cilj ovog pilot projekta je identificirati osobe s povećanim rizikom od malignih bolesti, na temelju opsežnog upitnika te kliničkog onkološkog pregleda koji potom slijedi. Analizom rizičnih čimbenika putem spomenutog upitnika i pregleda, određuje se individualni rizik za razvoj karcinoma te se ispitanici, kod kojih se utvrdi da rizik eventualno postoji, pozivaju na specijalističke preglede. Do kraja 2016. onkološke preglede obavilo je 200 hrvatskih branitelja – pripadnika borbenog sektora.

U kontekstu zdravstvene zaštite, posebno važna skupina su **djeca i mladi**. U posljednje vrijeme sve se više progovara o **porastu pojavnosti mentalnih poremećaja kod djece i mladih**, što predstavlja velik izazov za javnozdravstvenu zaštitu. Poremećaji su mentalnog zdravlja brojni te obuhvaćaju pojavu depresije, intelek-

tualnih poteškoća, rizičnog ponašanja i dr., a prema zadnjim podacima 10 do 20% djece i adolescenata ima neku vrstu mentalnog poremećaja (Ledenski Fičko, S., Čukljek, S., Smrekar, M., Hošnjak, A.M., 2017.).

Kako ističu Ledenski Fičko i suradnice, **promocija mentalnog zdravlja djece i adolescenata osigurava adekvatan rast i razvoj te stvara temelj budućih generacija**. Programi prevencije moraju se provoditi sustavno, dosljedno i moraju osiguravati holistički pristup. S obzirom na sve veću pojavnost mentalnih poremećaja u djece i adolescenata, važna je kako njihova edukacija tako i edukacija roditelja. Unaprijed izrađeni planovi prevencije omogućuju je direktno djelovanje na rizične čimbenike.

Grad Zagreb je **Programom za mlade Grada Zagreba od 2015. – 2018. godine** kroz ciljeve predvidio razvoj kvalitetnih zdravstvenih usluga za mlade i razvoj preventivnih programa za mlade. Među mjerama usmjerenim na razvoj kvalitetnih zdravstvenih usluga za mlade ističe se: **promicanje zdravih stilova i načina života; zaštita mentalnog zdravlja mladih te zaštita reproduktivnog zdravlja**. Nastavno na cilj razvijanja preventivnih programa za mlade, Program ističe **mjere prevencije svih oblika ovisnosti među mladima te vršnjačku edukaciju**.

Kao što je navedeno u Programu za mlade Grada, te u Nacionalnom programu za mlade, **vršnjačka edukacija** se, kao oblik neformalne edukacije, pokazala odličnim metodološkim pristupom mladima koji dovodi do ostvarenja odnosa punog povjerenja što može dovesti do trajnih promjena u ponašanju. Zbog toga je i odabran ovaj metodološki pristup u **pilot projektu "Promicanje mentalnog zdravlja - Pogled u sebe"** čija je provedba započeta u siječnju 2016.

**Projekt provodi Dom zdravlja Zagreb-Zapad/Centar za zaštitu mentalnog zdravlja i Međunarodna udruga studenata medicine Hrvatska – CroMSIC, u suradnji s Gradom Zagrebom.** Posebno je važno istaknuti da je projekt „Promicanje mentalnog zdravlja - Pogled u sebe” predstavljen i na međunarodnoj, Generalnoj skupštini IFMSA (International Federation of Medical Students Associations) u kolovožu 2016. u Mexico, gdje je ušao među prvih 10 projekata na svijetu, te osvojio 2. mjesto (Rex Crossley Awards). Ovaj Projekt je nagrađen i Rektorovom nagradom za akademsku godinu 2016./2017. iz područja biomedicine i zdravstva.

Brojni su ciljevi ovog projekta, ali među najznačajnijima je **podizanje svijesti o važnosti mentalnog zdravlja među mladima**, jer ono utječe ne samo na pojedinca i njegovu okolinu, nego i na cjelokupno društvo. Zatim **smanjenje stigme prema mentalnim**

**poremećajima i psihijatrijskim bolestima** te osiguravanje ugodne atmosfere za daljnje rasprave o problemima i pitanjima ove tematike. Cilj je osim toga **rano otkrivanje poremećaja i rana intervencija, te razvoj mehanizama kojima se mentalno zdravlje mladih može osnažiti i tako prevenirati nastanak poremećaja**. Sveobuhvatni probir prvi je korak u ranoj intervenciji za probleme mentalnog zdravlja djece i adolescenata (Izvorni znanstveni rad/Original scientific paper, Soc.psihijat. 45 (2017), 169-186). **Aktivnosti u sklopu projekta usmjerene su prema srednjoškolcima te nastavnicima i stručnim suradnicima škola te obuhvaćaju sveobuhvatni rad na mentalnom zdravlju mladih kroz radionice vršnjačke edukacije.**

Prema podacima Hrvatskog zdravstveno-statističkog ljetopisa za 2016. godinu, u školskoj godini 2015./2016. u Gradu Zagrebu ukupno je zabilježeno **5 029 posjeta savjetovališta učenika osnovnih škola**. Najviše učenika posjetilo je zagrebačka savjetovališta zbog problema s učenjem (1 144), kroničnih bolesti (1 015), očuvanja i unapređenja zdravlja i zdravijeg načina života (990), savjetovanja za odabir budućeg zanimanja (887) te mentalnog zdravlja (517). Nešto manje učenika posjetilo je savjetovališta u svrhu skrbi o učenicima ometanošću u psihičkom ili fizičkom razvoju (196), reproduktivnog zdravlja (162) te rizičnog ponašanja (118).

Nadalje, u Gradu Zagrebu u školskoj godini 2015./2016., **1 489 učenika srednjih škola je posjetilo savjetovališta**. Najviše srednjoškolaca posjetilo je savjetovališta zbog očuvanja i unapređenja zdravlja i zdravijeg načina života (354), kroničnih bolesti (438), mentalnog zdravlja (222), problema s učenjem (192) te reproduktivnog zdravlja (179). Ostali posjeti održani su u svrhu skrbi o učenicima ometanošću u psihičkom ili fizičkom razvoju (54), savjetovanja za odabir budućeg zanimanja (28) te rizičnog ponašanja (22).

Istraživanja pokazuju kako je usprkos brojnim nacionalnim programima koji se provode s ciljem promocije mentalnog zdravlja djece i adolescenata visoka pojavnost mentalnih poremećaja u toj dobi (Ledenski Fičko, S., Čukljek, S., Smrekar, M., Hošnjak, A.M., 2017.).

Važnu podršku Gradu Zagrebu u provedbi svih mjera i aktivnosti koje će pridonijeti ostvarenju spomenutih ciljeva pružaju lokalne organizacije civilnog društva. U tom smislu, **Grad podupire rad inicijativa i udruga koje promoviraju štetne posljedice loših životnih navika, rekreativni sport i druge oblike zdravih životnih stilove**. Također, Grad posebno podupire rad savjetovališta za zaštitu mentalnog zdravlja te rad udruga koje se bave informiranjem, edukacijom i savjetovanjem mladih o mentalnom zdravlju kao i reproduktivnom zdravlju.

## Primjer dobre prakse: Savjetovališta za mlade Nastavnog zavoda za javno zdravstvo dr. Andrija Štampar

Gradski ured za zdravstvo u suradnji sa Nastavnim zavodom za javno zdravstvo "Dr. Andrija Štampar" provodi besplatni program Savjetovališta za mlade. Djeca i mladi mogu koristiti uslugu Savjetovališta bez uputnice uz prethodnu najavu dolaska telefonom ili e mail-om.

Cilj svih aktivnosti Savjetovališta je očuvanje i promicanje zdravlja, razvijanje odgovornosti prema zdravlju, očuvanje plodnosti uz razvijanje moralnih i etičkih načela i tolerancije. Aktivnosti se provode kroz zdravstveno odgojne i zdravstvene mjere za zaštitu reproduktivnog zdravlja, uključujući primarnu i sekundarnu prevenciju. Savjetovališta za mlade, djeluje pri Službi za školsku i sveučilišnu medicinu Nastavnog zavoda za javno zdravstvo Dr. Andrija Štampar.

**Tablica 2.** Pacijenti Nastavnog zavoda za javno zdravstvo „Dr. Andrija Štampar“ prema spolu i dobi u 2016. godini

| DOB                   | SPOL         |            | UKUPNO       |
|-----------------------|--------------|------------|--------------|
|                       | Muški        | Ženski     |              |
| 1. Do 14 godina       | 3            | 2          | 5            |
| 2. Od 14 do 18 godina | 97           | 42         | 139          |
| 3. Od 18 do 22 godine | 187          | 94         | 281          |
| 4. Od 22 do 26 godina | 153          | 81         | 234          |
| 5. Preko 26 godina    | 826          | 469        | 1 295        |
| <b>UKUPNO</b>         | <b>1 265</b> | <b>689</b> | <b>1 954</b> |

Izvor: Zdravstveno – statistički ljetopis Grada Zagreba za 2016. godinu

Sakoman (2009.) ističe kako moralna kriza suvremene civilizacije, odbacivanja tradicionalnih vrijednosti, kriza institucije braka i obitelji, sve više djecu i mlade čini nesretnima i izgubljenima što je između ostalog jedan od uzroka zapadanja u ovisnost među spomenutom populacijom. Problem ovisnosti među djecom i mladima, Grad Zagreb je naslovio kroz nekoliko strateških dokumenata. **Akcijski plan Grada Zagreba za prevenciju i suzbijanje zlorabotrebne droge te drugih oblika ovisnosti za razdoblje od 2014.-2017. godine**, između ostalog **kao ciljeve navodi**: “Unaprijediti provođenje preventivnih programa (sve tri razine prevencije - univerzalna, selektivna i indicirana) i kvalitetu preventivnih programa koji se provode u odgojno-obrazovnim ustanovama i ustanovama socijalne skrbi”; “Unaprijediti provedbu preventivnih programa usmjerenih djeci, mladima, obitelji i zajednici te podići razinu svijesti cjelokupnog društva o opasnosti zlorabotrebne droge i drugih sredstava ovisnosti” te “Unaprijediti programe ranog otkrivanja i savjetovanja djece i mladih u riziku zlorabotrebne”. Također, prethodno spomenuti **Program za mlade Grada Zagreba od 2015. - 2018. godine** kao jedan od ciljeva navodi “Razvoj preventivnih programa za mlade”.

**Služba za mentalno zdravlje i prevenciju ovisnosti u Nastavnom zavodu za javno zdravstvo „Dr. Andrija Štampar“**, kao važan partner Grada Zagreba u ovom području, nastavila je tijekom 2016. godine provoditi **mjere iz područja zaštite i unaprjeđenja**

**mentalnog zdravlja i prevencije ovisnosti** sukladno zakonskim odredbama i u skladu s nacionalnim strategijama kao i akcijskim planovima. Služeni podaci Zavoda o pacijentima prema dobi i spolu za 2016. godinu ukazuju na značajan udio mlađe populacije u tretmanu.

Prema podacima Zdravstveno – statističkog ljetopisa Grada Zagreba, **ukupan broj djece i mladih do 26. godina koji su bili u tretmanu Nastavnog zavoda za javno zdravstvo „Dr. Andrija Štampar“ tijekom 2016. godine iznosi 425, što čini 21,7% od ukupnog broja korisnika u tretmanu u 2016. godini**. Također, iz podataka o radnom statusu osoba koje su bile u tretmanu Zavoda u 2016. godini kroz programe liječenja ovisnosti, iščitava se podataka o **94 učenika (9,37%) i 72 studenta (7,18%)**, što nikako nije zanemariva brojka u ukupnog broju osoba koje su bile u tretmanu liječenja ovisnosti.

**Gradski ured za zdravstvo** kontinuirano programski i financijski podupire rad stručnih savjetovališta i udruga za prevenciju ovisnosti o opijatima (alkoholu, cigaretama, drogama), kockanju, videoigrama i internetskim sadržajima okarakteriziranim nasiljem. S ciljem smanjivanja broja ovisnosti među mladima također provodi i podržava kampanje za informiranje roditelja i učitelja/nastavnika o ponašanju kod mladih koja mogu pokazivati određene oblike ovisnosti o videoigrama, drogama, kockanju, psihoaktivnih tvarima i kocki.

**Tablica 3.** Osobe liječene zbog zlorabotrebne droge u 2016. godini prema radnom statusu

| RADNI STATUS               | Muškarci   | Ženski     | UKUPNO       | UDIO (%)      |
|----------------------------|------------|------------|--------------|---------------|
| Nezaposlen                 | 255        | 67         | 322          | 32,11         |
| Stalni radni odnos         | 225        | 43         | 268          | 26,72         |
| Privremeni/honorarni posao | 98         | 20         | 118          | 11,77         |
| Učenik                     | 75         | 19         | 94           | 9,37          |
| Student                    | 53         | 19         | 72           | 7,18          |
| Rad “na crno”              | 62         | 7          | 69           | 6,88          |
| Invalidski umirovljenik    | 28         | 0          | 28           | 2,79          |
| Samostalna djelatnost      | 26         | 5          | 31           | 3,10          |
| Umirovljenik               | 1          | 0          | 1            | 0,10          |
| <b>UKUPNO</b>              | <b>823</b> | <b>180</b> | <b>1 003</b> | <b>100,00</b> |

Izvor: Zdravstveno – statistički ljetopis Grada Zagreba za 2016. godinu

### **Primjer dobre prakse:**

## **Sirius – Centar za psihološko savjetovanje, edukaciju i istraživanje Projekt “Zdravo odrastanje”**

Projekt “Zdravo odrastanje” provodi se od 2007. godine a namijenjen je djeci i mladima te njihovim roditeljima.

Glavni cilj projekta jest prevenirati uporabu sredstava ovisnosti kod mladih, promovirati zdrave stilove života, poticati korisnike na kvalitetno provođenje slobodnog vremena te jačati odnose i zdrave oblike komunikacije između djece i mladih, njihovih vršnjaka i članova njihove obitelji.

Projektne aktivnosti usmjerene su na četiri područja:

- Individualno psihološko savjetovanje djece i mladih i njihovih obitelji
- Radionice za roditelje na različite teme: Odgojno učinkovita komunikacija roditelja i djeteta, Discipliniranje djeteta, Razvoj samopoštovanja kod djeteta, Rješavanje obiteljskih sukoba, Kako zaštititi dijete od ovisnosti
- Psihoedukativne radionice za mlade na različite teme: Tko sam ja? – definiranje i izgradnja vlastitog identiteta, Razvoj samopoštovanja i samopouzdanja, Odnosi s drugima, Kako lakše učiti i pamtiti, Kako se zaštititi od ovisnosti
- Zajedničke likovno-kreativne radionice za djecu i njihove roditelje: Izrada nakita, Izrada predmeta od kaširanog papira, Decoupage tehnika, Oslikavanje stakla

## **PRIORITETI**

- Podupiranje savjetovališta, inicijativa koje se bave informiranjem, edukacijom i savjetovanjem mladih o mentalnom zdravlju.
- Nastavak programske i financijske podrške radu stručnih savjetovališta, udruga i inicijativa za prevenciju ovisnosti o opijatima (alkoholu, cigaretama, drogama), kockanju, videoigrama i internetskim sadržajima okarakteriziranim nasiljem.
- Provedba kampanja za informiranje roditelja i učitelja/nastavnika o zaštiti mentalnog zdravlja djece i mladih.

# PROGRAMI SOCIJALNE SKRBI

## JAČANJE ULOGE ORGANIZACIJA CIVILNOG DRUŠTVA U PRUŽANJU SOCIJALNIH USLUGA

Većina se prava iz sustava socijalne skrbi ostvaruje putem centara za socijalnu skrb. Među novčanim je pomoćima najznačajnije pravo na zajamčenu minimalnu naknadu koje je namijenjeno pojedincima i obiteljima koji nemaju vlastitih prihoda ili su im prihodi niži od propisanog cenzusa.

Podaci za 2016. godinu u odnosu na 2015. godinu pokazuju da se **na području Grada Zagreba povećalo korištenje šest prava iz sustava socijalne skrbi**: zajamčena minimalna naknada, doplatka za pomoć i njegu, pomoć u kući, osobna invalidnina, status roditelja njegovatelja ili status njegovatelja i organizirano stanovanje, dok se s druge strane **smanjilo korištenje također šest prava**: jednokratna naknada, potpore za obrazovanje, rana intervencija, smještaj u udomiteljsku obitelj (djeca i odrasli), pomoć pri uključivanju u programe odgoja i obrazovanja i smještaj u dom socijalne skrbi (djeca i odrasli). U 2016. godini dodijeljeno je ukupno **6 823 zajamčenih minimalnih naknada** s obuhvatom od 12 177 korisnika i ukupno **13 906 jednokratnih naknada** za 7 386 korisnika.

Gledamo li broj novčanih pomoći Centra za socijalnu skrb Zagreb, Podružnice Dubrava, Trešnjevka, Peščenica i Novi Zagreb imaju najveći udio korisnika zajamčene minimalne naknade, dok Podružnice Črnomerec, Gornji grad, Maksimir i Trnje imaju najmanji udio korisnika zajamčene minimalne naknade. Nadalje, **najveći broj korisnika jednokratne novčane naknade u 2016. godini imale su Podružnice Dubrava, Susedgrad, Trešnjevka i Sesvete**, a Podružnice Donji Grad, Gornji Grad i Trnje najmanji udio. Razlozi značajnih razlika u udjelu korisnika zajamčene minimalne naknade mogu se samo pretpostaviti. Ukazuje se potreba za istraživanjem karakteristika stanovništva u pojedinim dijelovima Grada Zagreba, koje mogu utjecati na ostvarivanje zajamčene minimalne naknade, odnosno uzroke i rasprostranjenost siromaštva u pojedinim sredinama. Također, bilo bi korisno analizirati rad pojedinih podružnica Centara za socijalnu skrb Zagreb, te usporediti ujednačenost kriterija u postupanju, odnosno druge indikatore koji mogu utjecati na odobravanje pomoći.

Prema radnom statusu korisnika prava na zajamčenu minimalnu naknadu u 2016. godini, radi se o **nezaposlenim radno sposobnim osobama (50,4%)**, te drugim ovisnim osobama, prije svega **djeci i mladima do završetka redovitog školovanja (27,7%)**.

Zatim slijede **odrasle radno nesposobne osobe (15,8%), umirovljenici (3,2%) i kućanice (2,2%)**.

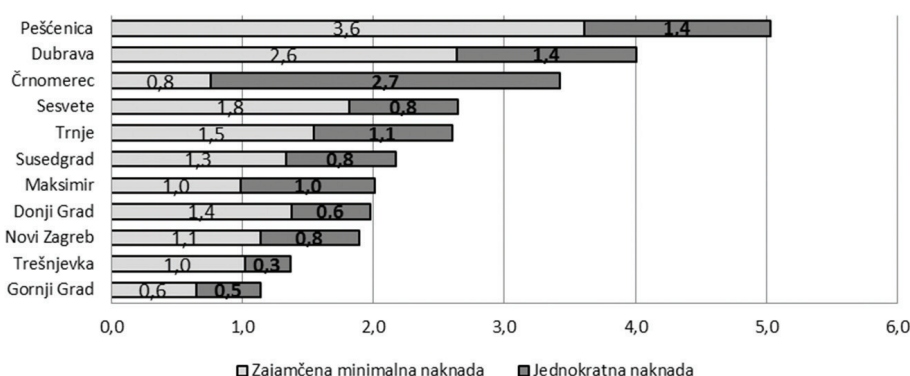
Grad Zagreb svojim građanima osigurava pomoć propisanu Odlukom o socijalnoj skrbi (Službeni glasnik Grada Zagreba 26/14, 19/15, 6/16, 16/16 i 23/16). Odlukom o socijalnoj skrbi obuhvaćene su: novčana pomoć, pomoć u naravi, privremeni smještaj i drugi oblici pomoći.

Odlukom o izmjenama i dopunama Odluke o socijalnoj skrbi iz rujna 2016. godine (Službeni glasnik 16/16) uveden je novi oblik pomoći „**Novčana pomoć za plaćanje premije dopunskog zdravstvenog osiguranja korisnicima novčane pomoći umirovljenicima**“. Pravo na novčanu pomoć za plaćanje premije dopunskog zdravstvenog osiguranja korisnicima novčane pomoći umirovljenicima, ostvaruju korisnici novčane pomoći umirovljenicima kojima je to pravo utvrđeno rješenjem ureda, ako ne ostvaruju pravo na plaćanje premije dopunskog zdravstvenog osiguranja iz sredstava državnog proračuna. **Do 31.12.2016. godine navedeno pravo ostvarilo je 3.116 korisnika.**

Nadalje, Odlukom o izmjenama i dopunama Odluke o socijalnoj skrbi iz prosinca 2016. godine (Službeni glasnik 23/16) **proširen je krug korisnika prava socijalne skrbi propisanih navedenom Odlukom na strance pod supsidijarnom zaštitom** na način da prava socijalne skrbi utvrđena Odlukom, izuzevši pravo na novčanu pomoć umirovljenicima, naknadu za troškove stanovanja, prehranu u pučkoj kuhinji i uslugu smještaja beskućnika, ostvaruju državljani Republike Hrvatske s prebivalištem u Gradu Zagrebu te azilanti i stranci pod supsidijarnom zaštitom s prebivalištem u Gradu Zagrebu, kojima je međunarodna zaštita odobrena sukladno Zakonu o međunarodnoj i privremenoj zaštiti.

Nadalje, istom Izmjenom, **prošireni su kriteriji za ostvarivanje prava na „Novčanu pomoć osobama kojima je priznato pravo na status roditelja njegovatelja ili status njegovatelja“** na način da se novčana pomoć priznaje svakoj osobi kojoj je priznato pravo na status roditelja njegovatelja kada je u obitelji više osoba s ostvarenim pravom statusa roditelja njegovatelja, te roditelju u jednoroditeljskoj obitelji koji ostvaruje status roditelja njegovatelja neovisno o visini iznosa mjesečnog uzdržavanja koju eventualno ostvaruje temeljem propisa o obiteljskim odnosima.

Obuhvaćenost zajamčenom minimalnom naknadom i jednokratnom naknadom 2016. (%)



**Slika 2.** Obuhvaćenost stanovništva zajamčenom minimalnom naknadom i jednokratnom naknadom u 2016. godini

**Izvor:** Ministarstva za demografiju, obitelji, mlade i socijalnu politiku (2017.a). Godišnje statističko izvješće o korisnicima i primijenjenim pravima socijalne skrbi u Republici Hrvatskoj u 2016 godini. Posjeđeno 20.10.2017. na mrežnim stranicama Ministarstva za demografiju, obitelji, mlade i socijalnu politiku: [www.mspm.hr](http://www.mspm.hr).

Tablica 4. Prikaz broja korisnika novčanih pomoći i usluga Grada Zagreba tijekom 2014., 2015. i 2016.

| Oblik pomoći                                                                                                   | Ukupno korisnika 2014. | Ukupno korisnika 2015. | Ukupno korisnika 2016.  |
|----------------------------------------------------------------------------------------------------------------|------------------------|------------------------|-------------------------|
| Pomoć za podmirenje troškova stanovanja                                                                        | 2 332                  | 2 021                  | 2 872                   |
| Pomoć u obiteljskim paketima                                                                                   | 822                    | 580                    | 379                     |
| Pravo na besplatnu mjesečnu/godišnju pokaznu kartu                                                             | 121 752                | 203 920                | 100 208                 |
| Novčana pomoć umirovljenicima                                                                                  | 12 704                 | 12 347                 | 11 983                  |
| Prehrana u pučkoj kuhinji                                                                                      | 4 662                  | 4 521                  | 4 215                   |
| Pomoć djeci u mliječnoj hrani                                                                                  | 130                    | 121                    | 87                      |
| Dječje ljetovanje                                                                                              | 2 582                  | 1 334                  | 1 448                   |
| Smještaj u prenoćište                                                                                          | 150                    | 165                    | -                       |
| Novčana pomoć korisnicima doplatka za pomoć i njegu i korisnicima osobne invalidnine                           | 9 702                  | 10 419                 | 10 635                  |
| Pomoć u kući                                                                                                   | 470                    | 470                    | 487                     |
| Novčana pomoć za osobne potrebe (džeparac) korisnicima domova za starije i nemoćne osobe                       | 348                    | 355                    | 353                     |
| Prigodni paketi za djecu povodom Uskrsa                                                                        | 4 000                  | 4 000                  | 3 950                   |
| Prigodni paketi za djecu povodom Sv. Nikole                                                                    | 4 050                  | 4 050                  | 3 950                   |
| Novčana pomoć umirovljenicima korisnicima novčane pomoći povodom Božića (100 kn)                               | 12 590                 | 12 223                 | 11 768                  |
| Prigodni paketi za korisnike smještaja u domovima za starije i nemoćne povodom Božića                          | 3 642                  | 3 708                  | 3708                    |
| Novčana pomoć umirovljenicima korisnicima novčane pomoći povodom Uskrsa (100 kn)                               | 12 924                 | 12 562                 | 12 233                  |
| Prigodni paketi za korisnike smještaja u domovima za starije i nemoćne povodom Uskrsa                          | 3 642                  | 3 708                  | 3708                    |
| Novčana pomoć osobama kojima je priznato pravo na status roditelja njegovatelja ili status njegovatelja        | -                      | 30                     | 41                      |
| Novčana pomoć za plaćanje premije dopunskog zdravstvenog osiguranja korisnicima novčane pomoći umirovljenicima | -                      | -                      | 3116                    |
| <b>Oblik pomoći (prema drugim propisima)</b>                                                                   |                        |                        | <b>Ukupno korisnika</b> |
| Pomoć za ogrjev                                                                                                | 1 437                  | 2 021                  | 2 327                   |
| Ukop po minimalnom socijalnom standardu                                                                        | 21                     | 24                     | 44                      |
| Zdravstvena zaštita neosiguranim osobama                                                                       | 2 865                  | 36                     | 2 797                   |

Usporedimo li podatke za 2016. godinu s podacima za 2014. godinu, možemo vidjeti kako se smanjio broj korisnika 11 prava i usluga koje svojim građanima osigurava Grad Zagreb, s druge strane povećao se broj korisnika 7 prava i usluga, dok za 3 prava nisu dostupni podaci za 2016. godinu. U 2016. godini uvedeno je jedno novo pravo koje svojim građanima osigurava Grad Zagreb.

U 2016. godini Savjetovalište za osobe s invaliditetom i članove njihovih obitelji pružalo je uslugu savjetovanja za ukupno 320 korisnika, dok je s druge strane ukupan broj savjetovanja bio 420, budući da je više od polovice korisnika uslugu savjetovanja koristio višestruko. U 2016. godini Grad Zagreb je temeljem Odluke o Stipendiji Grada Zagreba za učenike i studente s invaliditetom (Službeni glasnik Grada Zagreba 16/07, 17/09, 17/10,

14/12, 22/15, 3/16 pročišćeni tekst i 17/16) dodijelio je 13 učeničkih i 12 studentskih stipendija u šk./akademske 2015./2016. Stipendiju je nastavilo koristiti 13 učenika te 19 studenata koji su to pravo ostvarili ranijih godina (ukupno 26 učenika i 31 student) Osobe s invaliditetom koje nisu zaposlene imaju pravo na besplatnu ZET-ovu kartu temeljem Odluke o socijalnoj skrbi (Službeni Glasnik Grada Zagreba 26/14, 19/15, 6/16, 16/16, 23/16). Ukupan broj korisnika u 2016. godini bio je 12 571. Pravo na besplatno korištenje prijevoza ima i pratitelj slijepe osobe za vrijeme pružanja usluge pratnje.

U Gradu Zagrebu su 2016. godine bila 22 490 korisnika prava na doplatu za djecu. Broj je korisnika u usporedbi s 2015. godinom za 9,84 % manji, kao i broj djece (za 9,1%).

Zagreb je i "grad umirovljenika". Iako je mirovina prosječno viša nego u Hrvatskoj, u često slučajeva nije dostatna za zadovoljavanje osnovnih potreba. U tom se smislu može govoriti o tendenciji koja će se najvjerojatnije nastaviti i u budućnosti – broj ovisnog stanovništva zbog pojačanog će starenja stanovništva i produžene dužine života najvjerojatnije nastaviti i dalje rasti.

**U nadležnosti Grada Zagreba je 11 domova za starije osobe.** Nad 10 domova je Republika Hrvatska 2002. prenijela osnivačka prava na Grad Zagreb, a dom za starije osobe Park je osnovan Odlukom Gradske skupštine Grada Zagreba 1998. godine. **Na dan 31.12.2016. u 11 gradskih domova smješteno je ukupno 3 675 korisnika.** S obzirom na stupanj usluge smještaja, najveći udio čine korisnici I. stupnja usluge 47,46%. Lista čekaња za korisnike s područja Zagreba bila je 18 000 korisnika. **Broj zaprimljenih zahtjeva u domovima nije stvarni odraz potreba za smještajem.** Naime, dio zahtjeva predan je u više domova čime su se starije osobe željele osigurati (obzirom na dugo čekaње realizacije smještaja) ukoliko se nađu u potrebi za ovim oblikom skrbi. Broj stvarno zainteresiranih je oko 3 000 osoba. U 2016. godini na području

Zagreba bila su 25 privatna doma za starije koji su pružali usluge smještaja za ukupno 1 700 korisnika. Registrirana su i 34 obiteljska doma za starije s 540 korisnika. **U 2016. godini broj korisnika izvaninstitucijskih usluga koje pružaju domovi za starije osobe u nadležnosti Grada Zagreba bio je 2 036 za organiziranu prehranu, 292 za uslugu gerontodomaćice i 84 korisnika dnevnog boravka.**

U nastojanjima većeg obuhvata korisnika, Grad Zagreb je 2004. započeo s Projektom Gerontološki centri Grada Zagreba. **Projekt gerontoloških centara Grada Zagreba provodi se u 9 domova s obuhvatom od 6 006 korisnika u 2016. godini.** Grad Zagreb prepoznao je osobe starije životne dobi kao skupinu u društvu koja ima specifične potrebe koje može podmiriti kroz uključivanje prvenstveno u zdravstveno – preventivne aktivnosti nakon kojih su se aktivnosti proširile na pomoć u kući, sportsko – rekreativne aktivnosti, kulturno – zabavne aktivnosti, radno – kreativne aktivnosti, savjetodavni rad, akcije i manifestacije, tribine i predavanja, gerontodomaćice, kućni majstori te posudionica ortopedskih pomagala.

## Jačanje uloge organizacija civilnog društva u pružanju socijalnih usluga

Civilno je društvo prostor između obitelji, države i tržišta gdje se građani udružuju radi promicanja zajedničkih interesa (Bežovan i Zrinščak, 2007.). Bežovan i Matančević (2017.) navode kako rezultati pokazuju da **civilno društvo postaje dijelom matice događanja i suvladarom koji promiče novu koncepciju vladavine.** Organizacije civilnog društva redovito su mjesta okupljanja, dijaloga, inicijativa i osnaživanja koje njeguju volonterski rad i rađaju inovacije (Bežovan i Matančević, 2017.).

Organizacije civilnog društva važan su **pokretač (inovativnih) inicijativa na lokalnim razinama.** Pokazuju se važnim partnerom lokalnim vlastima u provedbi socijalni programa i usluga. Ističe se važnost organizacija civilnog društva za jačanje kapaciteta u cilju osnaživanja manjih lokalnih organizacija civilnog društva u pripremi i provedbi projekata, odnosno povlačenju sredstava, te ostvarivanju pozitivnih učinaka na razvoj manjih zajednica. **Grad Zagreb djelovanje organizacija civilnog društva prepoznaje kao doprinos socijalnom ulaganju u zajednicu.** Također, Grad Zagreb često pokazuje povjerenje prema profesionalnim kapacitetima i kvaliteti programa i socijalnih usluga koje proizvode organizacije civilnog društva, često ih nazivajući produženom rukom u skrbi za građane i građanke Grada Zagreba.

Postoje brojne neprofitne organizacije koje se bore s gorućim društvenim problemima siromaštva te koje omogućavaju da suvišak hrane, iz različitih faza upravljanja lancima opskrbe, kanalima građanskog aktivizma (kroz različite udruge, Crveni križ, Caritas i jedinice lokalne samouprave na temelju humanitarnog i volonterskog rada kroz donacije) dođe do potrebitih (Knežević, Marić,

Šućur, 2017.: 157). **Socijalna samoposluga podrazumijeva poseban oblik rada i djelatnosti koji je potrebno uvesti u postojeće zakonodavne okvire i strategije** (Zakon o udrugama, Nacionalna strategija stvaranja poticajnog okruženja za razvoj civilnoga društva, Zakon o humanitarnoj pomoći, Strategija borbe protiv siromaštva i socijalne isključenosti Republike Hrvatske, Pravilnik o doniranju hrane i hrane za životinje) kako bi se omogućila posebna vidljivost i usklađenost u pružanju usluge i kvaliteti iste (Hrvatska mreža socijalnih samoposluga, 2016.).

**Prema saznanjima Hrvatske mreže socijalnih samoposluga, na području Republike Hrvatske djeluje 30-ak socijalnih samoposluga koje pružaju materijalnu pomoć najsirišašnim građanima.** Socijalne samoposluge su udruge registrirane kao humanitarne organizacije sukladno Zakonu o humanitarnoj pomoći i kao posrednici u doniranju hrane sukladno Pravilniku o doniranju hrane i hrane za životinje. Nažalost, velika većina socijalnih samoposluga nema dostatne tehničke uvjete za prihvrat većih količina hrane (hladnjače, adekvatno skladište, vozilo, ljudske resurse) posebice kada se radi o prihvatu hrane pred istekom roka trajanja prema Pravilniku o doniranju hrane i hrane za životinje. Doniranje hrane nije u potpunosti zaživjelo upravo zbog nedovoljnih kapaciteta udruga. **Najveće samoposluge u Hrvatskoj poput Socijalnog dućana Crvenog križa Zagreb i Socijalne samoposluge Caritasa Zagrebačke nadbiskupije su povukle najveće količine donirane hrane pred istekom roka trajanja upravo zbog najboljih tehničkih uvjeta i zbog intenziteta podjele (svakodnevno se dijele paketi pomoći za 50 obitelji)** (Hrvatska mreža socijalnih samoposluga, 2016.).

### **Primjer dobre prakse:**

#### **Socijalni dućan Gradskog društva Crvenog križa Zagreb**

Gradsko društvo Crvenog križa Zagreb organizira i provodi razne oblike pomoći građanima u duhu humanizma i solidarnosti te u skladu sa sedam temeljnih načela Međunarodnog pokreta Crvenog križa i Crvenog polumjeseca: humanost, nepristranost, neutralnost, neovisnost, dobrovoljnost, jedinstvo i univerzalnost. Jedno od područja djelovanja Gradskog društva Crvenog križa Zagreb je program Socijalni dućan koji se provodi s ciljem ublažavanja posljedica siromaštva i socijalne isključenosti kroz pružanje pomoći u hrani i higijenskim potrepštinama socijalno ugroženim sugrađanima. Socijalni dućan otvoren je 8. ožujka 2015. godine te brine za više od 1700 obitelji koje zajedno s ostalim članovima svojih kućanstava čine brojku od preko 4 500 osoba s područja grada Zagreba. Gradsko društvo Crvenog križa Zagreb registrirano je kao humanitarna organizacija za stalno prikupljanje i pružanje humanitarne pomoći. Tijekom čitave godine provodi brojne humanitarne aktivnosti i akcije kako bi osvijestili široku javnost o potrebi pomaganja socijalno ugroženim građanima te prikupili potrebne donacije.

### **PRIORITETI**

- Poticati razvoj kapaciteta organizacija civilnog društva za prijenos dobre prakse i izgradnju lokalnih kapaciteta za razvoj prioritetnih izvaninstitucionalnih usluga.
- Osigurati održivost kvalitetnih programa/projekata organizacija civilnog društva koji se provode u vidu socijalnih usluga.

# SUFINANCIRANJE PROJEKATA I PROGRAMA

## ULAGANJE ZA DRUŠTVENI UTJECAJ

Europa se oporavlja od gospodarske krize, što je posebno uočljivo u Hrvatskoj u kojoj je taj period ostavio poseban pečat u dugotrajnosti i sporom oporavku. Kompleksni društveni izazovi traže strukturne promjene, stabilne i održive sustave socijalne skrbi te socijalne inovacije. Kako bi se iznašla održiva rješenja koja će poduprijeti i poboljšati socijalnu situaciju i u gradu Zagrebu potrebno je mobilizirati sve dionike i resurse u društvu.

**Ulaganje za društveni utjecaj** je aktivnost ulaganja usmjerena na neku društvenu korist, sa jasno postavljenim socijalnim ciljevima, mjerenjem performansi i postavljanjem ciljeva povrata. Ono je **konceptijski slično socijalnom ulaganju** koje se temelji na pretpostavci da su troškovi socijalne države u određenim područjima (poput brige za djecu, obrazovanja i ulaganja u nove vještine), ulaganje danas koje će se u nekom trenutku u budućnosti isplatiti kroz veći gospodarski rast i zapošljavanje. (Babić i Baturina, 2016). Socijalno ulaganje je novi koncept koji u svojoj suštini implicira dvostruki povrat ulaganja: financijski povrat investiranog kapitala i ostvarenje pozitivnog socijalnog/društvenog povrata. Ono je fokusirano na budućnost; na podršku djeci i obitelji, radnu aktivaciju i borbu s novim socijalnim rizicima u cijelom životnom ciklusu.

No za razliku od socijalnog ulaganja koje se prvenstveno odnosi na troškove socijalne države, **ulaganje za društveni utjecaj je korištenje privatnog investicijskog kapitala za financiranje aktivnosti koje generirati socijalnu korist kao i financijski povrat.** Ono često dolazi u javnom privatnom partnerstvu, iz filantropskih inicijativa ili pak sasvim privatnih inicijativa. U tom pogledu ne bi trebalo zamijeniti javnu odgovornost za financiranje osnovnih aktivnosti u socijalnom sektoru, nego nadopuniti druge izvore financiranja. Područje ulaganje za utjecaj je još uvijek maleno ali je brzo rastuće.<sup>11</sup>

EGSO također vidi ulaganje za društveni utjecaj kao zanimljivo područje<sup>12</sup> ali naglašava da bi se ono trebalo razmatrati u kontekstu **Paketa mjera za socijalno ulaganje i Inicijative za socijalno poduzetništvo** te da bi se trebalo usmjeriti na podršku socijalnim inovacijama koje se bave socijalnim potrebama, a ne na stvaranje financijskih prihoda. Kao bit takve vrste ulaganja oni vide spajanje raznih međusektorskih resursa kako bi se ostvario društveni utjecaj.

**Obveznice društvenog utjecaja** (Social Impact Bonds - SIB) su trenutno jedan od poznatih oblika ulaganja za društveni utjecaj, usmjeren na rezultate. Kod obveznica društvenog utjecaja privatni investitori osiguravaju kapital za pokretanje ili proširenje inovativnih socijalnih usluga usmjerenih na javno dobro. Ako se očekivane društvene koristi postignu na kraju određenog razdoblja, investitori dobiju nazad kapital sa određenom stopom povrata na ulaganje (koja se pregovara s javnim tijelima prema različitim razinama postignutih rezultata) (Davies, 2014). Trenutno se testiraju i provode brojne inicijative obveznica društvenog utjecaja kako bi se pokazalo koliko je ovaj oblik ulaganja učinkovit.

Iako izražava mišljenje da će do 2020. godine socijalnim poduzetništvom i moguće ostalim dijelovima trećeg sektora dominirati perspektiva investiranja za društveni utjecaj i njegovog mjerenja,

British Council (2014.) upozorava i neke negativne aspekte takvog tipa djelovanja. Socijalna pitanja, gdje je teško staviti financijsku vrijednost na ishode, će postati mnogo teže financirati. To će dovesti do nove „potklase“ socijalnih svrha. Druga promjena u prioritetima financiranja od subvencija ka investicijama je pomak od kratkoročnog financiranja novih i inovativnih ideja ka ulaganju u provjerene ideje i koncepte. Negativna posljedica može biti da će se forsirati samo oni koncepti koji djeluju. Prostor za eksperimentiranje pod takvim uvjetima ne smije nestati.

**Temeljem Uredbe o kriterijima, mjerilima i postupcima financiranja i ugovaranja programa i projekata od interesa za opće dobro koje provode udruge**, gradonačelnik Grada Zagreba donio je 2015. godine Pravilnik o financiranju udruga iz Proračuna Grada Zagreba (Službeni glasnik Grada Zagreba 12/12, 24/16, 2/16) unutar kojeg je definirano sedamnaest područja prihvatljivih za financiranje projekata i aktivnosti.

Sveukupno je za programe/projekte udruga i drugih pravnih i fizičkih osoba u 2016. godini (putem Gradskog ureda za socijalnu zaštitu i osobe s invaliditetom, Gradskog ureda za zdravstvo, Gradskog ureda za branitelje i Gradskog ureda za obrazovanje, kulturu i sport) dodijeljeno **23 551 769, 51 kn što je povećanje od gotovo 3 mil. kn u odnosu na godinu prije toga** (kada je bilo 20 445 191, 71 kn). U 2015. godini temeljem natječaja Gradskog ureda za socijalnu zaštitu i osobe s invaliditetom sufinanciran je 151 program/projekt prevencije neprihvatljivog ponašanja djece i mladeži dok je 2016. godine taj broj povećan za 4 (ukupno 155) dok je broj programa/projekta socijalnog i humanitarnog značaja, značajno povećan. Bilo ih je 135 u 2016 godini u odnosu na 86 2015. godine. Putem javnog poziva je financirano još 38 projekata u prvoj i 50 u drugoj kategoriji.

Temeljem Javnog natječaja za dodjelu financijskih potpora za sufinanciranje programa/ projekata udruga i drugih pravnih i fizičkih osoba iz područja socijalnoga i humanitarnog značenja **za unapređivanje kvalitete života osoba s invaliditetom za 2016. godinu, sufinancirano je 107 programa/projekata**, dva manje nego u 2015. godini, dok je putem javnog poziva financirano još 41 (prošle godine putem zaključaka gradonačelnika na prijedlog ureda 19).

Putem Gradskog ureda za zdravstvo financirani su **natječaji programa prevencije ovisnosti**. U 2016. godini ukupno su financirana 64 programa dok su u 2015. godini financirana 84 programa. Međutim, putem javnog poziva su financirana još 23 programa ili projekta (dok je prošle godine putem Zaključaka gradonačelnika financirano njih 6). Na području javnozdravstvenih i zdravstvenih programa sufinancirano je ukupno 68 programa/projekta u 2016. godini, dok ih je u 2015. godini bilo 79. Putem Javnog poziva je sufinancirano čak još 76 programa/projekata (dok ih je putem Zaključaka gradonačelnika sufinancirano 23 u 2015. godini).

Putem Gradskog ureda za branitelje financirani su natječaji udruga proizašlih iz Domovinskog rata, Drugog svjetskog rata i udruga civilnih invalida rata. U 2015. godini putem natječaja sufinancirana su **133 projekta/programa**, dok putem Zaključaka gradonačelnika nije bilo financiranih projekata. Ove godine sufinancirana su

<sup>11</sup> Vacaro, 2014.

<sup>12</sup> [http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=uriserv%3AOJ.C\\_.2014.458.01.0014.01.ENG](http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=uriserv%3AOJ.C_.2014.458.01.0014.01.ENG)

ukupno 82 programa/projekta putem javnog natječaja te još 76 putem Javnog poziva.

Također, **Gradski ured za obrazovanje, kulturu i sport svake godine raspisuje Natječaj za predlaganje programa ili projekata udruga mladih ili udruga za mlade Grada Zagreba.** U njemu su tematska područja: Podrška rada s mladima, Aktivno sudjelovanje mladih u društvu i Samozapošljavanje i poduzetništvo mladih. Područja u kojima se značajno povećao broj sufinanciranih programa/projekata su Aktivno sudjelovanje mladih u društvu, Podrška rada s mladima gdje su osim broja projekata značajno povećana i sredstva. Postepeni rast programa/ projekta udruga mladih ili udruga za mlade zabilježio se u području koje se odnosi na samozapošljavanje i poduzetništvo mladih te se navedeno područje u značajnoj mjeri popularizira sukladno Programu za mlade Grada Zagreba

od 2015. do 2018. godine.

Osim toga možemo dodati da Grad Zagreb posebnim natječajem financira društveno (socijalno) poduzetništvo čime je primjer lokalnim zajednicama u Hrvatskoj.

Kroz partnerstvo između Grada Zagreba, putem Gradskog ureda za socijalnu zaštitu i osobe s invaliditetom, Gradskog ureda za obrazovanje, kulturu i sport i Gradskog ureda za zdravstvo, branitelje te udruga/drugih subjekata, u 2016. godini su se **svega tri projekta sufinancirana iz EU fondova, dok je u 2015. godini taj broj bio osam.** Od toga su dva projekta bila velika infrastrukturna ulaganja u zdravstvene ustanove te se jedan odnosio na financiranje pomoćnika u nastavi. Postoji značajan prostor za napredak u razvoju projekata financiranih ili sufinanciranih sredstvima Europske unije.

### ZAKLJUČAK:

- Ove godine je primjetno povećanje iznosa sufinanciranja (za oko 3 milijuna kuna), što je doprinijelo financiranju većeg broja projekata posebice u dijelu projekata socijalnog i humanitarnog značaja.
- Jako malen je broj EU sufinanciranih partnerskih projekata Grada Zagreba i organizacija civilnog društva, što je trend koji se pokazuje stabilnim. Svakako je potrebno dodatno osnažiti kapacitete u tom pogledu s obzirom na nove socijalne rizike koji se javljaju i relativno izdašna sredstva na raspolaganju.
- Prijedlog je i da se naprave detaljniji uvidi o potrebama po gradskim četvrtima te strateški i ciljano potaknu aktivnosti civilnog društva usmjerene na kvalitetu života i jačanje socijalne kohezije u pojedinim četvrtima.
- Potrebno je nastaviti pozitivne prakse financiranja društvenog poduzetništva i moguće pilot testirati neki od mehanizama ulaganja za društveni utjecaj.

# SOCIJALNA SLIKA GRADA ZAGREBA ZA 2016.

## – ZAKLJUČNA RAZMATRANJA

### PRIORITETI DJELOVANJA

**Socijalni plan Grada Zagreba** za razdoblje 2014.-2020. godine ističe potrebu, ali i mogućnosti povlačenja sredstava iz europskih fondova posebno u područjima socijalne politike i ljudskih prava. U svom strateškom usmjerenju naglašava se partnerstvo s organizacijama civilnog društva posebno onima koje djeluju u područjima socijalne politike i zaštite ljudskih prava. Navodi se postupno uvođenje integriranih ugovora gradskih ureda ili moguće formiranje izvanproračunskog fonda / zaklade iz čijih bi se sredstava moglo ciljano financirati programe za smanjivanje siromaštva i socijalno uključivanje do 2020. godine.

U devet promatranih područja smo identificirali izazove socijalnog razvoja grada koji svakako predstavljaju značajne rizike, ali i potencijale Grada Zagreba za daljnji razvoj projekta i programa.

Svrstani su prema devet područja koje kontinuirano pratimo u izradi socijalne slike. Socijalni izazovi su identificirani uzevši u obzir tekuće trendove i statističke pokazatelje koje pratimo u izradi socijalne slike, ali i relevantne EU trendove socijalnih politika i programa koji su usmjerene na integriranog održivog urbanog razvoja grada i stvaranje izdrživih gradova koji će imati kapacitete da se nose s novim socijalnim rizicima i sadašnjim kao i budućim izazovima. Uz to, svakom od područja smo naveli primjere dobre prakse/socijalne inovacije kao svojevrstne agente pozitivnih promjena koji mogu biti vodilje razvijanju drugih projekata i program u područjima. Prema identificiranim trendovima i izazovima u područjima uz svakog od njih u ovom zaključku stavljamo poseban naglasak na određene moguće prioritete financiranja za koje valja uzeti u obzir pri razvoju gradskih socijalnih politika.

| Područje                                   | Socijalni izazov                                                                   | Prioriteti financiranja                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                         |
|--------------------------------------------|------------------------------------------------------------------------------------|-----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| <b>Stanovništvo</b>                        | <b>Tražitelji međunarodne zaštite, azilanti i osobe pod supsidijarnom zaštitom</b> | <ul style="list-style-type: none"> <li>Podizanje javne svijesti o potrebama i problemima ove ranjive skupine ljudi te potreba za ulaganjem napora u smanjenje diskriminacije i ksenofobije.</li> <li>Potreba za temeljitijim i učinkovitijim sustavom podrške azilantima te učinkovitijom strategijom integracije istih u sustav i društvo.</li> <li>Neophodno je osigurati i provoditi tečajeve hrvatskog jezika na više razina, ovisno o potrebama tražitelja međunarodne zaštite, azilanata i osoba pod supsidijarnom zaštitom.</li> </ul>                                                                                                                                                                                                                   |
| <b>Kućanstva i obitelji</b>                | <b>Usluge za obitelj i djecu Grada Zagreba</b>                                     | <ul style="list-style-type: none"> <li>Promicati učinkovito provođenje obiteljske politike kroz stimuliranje pronatalitetne politike jačanjem postojećih i razvijanjem novih mjera.</li> <li>Jačati mogućnost usklađivanja radne i obiteljske uloge kroz mrežu ustanova za brigu o djeci.</li> <li>Poduprijeti djelovanje organizacija civilnog društva koje su usmjerene na pružanje usluga ranjivim kućanstvima.</li> </ul>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                   |
| <b>Stanovanje</b>                          | <b>Razvoj stambenog zbrinjavanja mlade punoljetne populacije</b>                   | <ul style="list-style-type: none"> <li>Poticati daljnji razvoj socijalnih inovacija u području stambenog zbrinjavanja za mlade bez odgovarajuće roditeljske skrbi.</li> <li>Poticati subvencioniranje stambenih kredita za mlada kućanstva kojoj je stanovanje nepriušljivo.</li> <li>Poticati gradnju socijalnih i javno najamnih stanova kojima se omogućuje mlađoj populaciji sigurnije i jeftinije stanovanje od ponude na slobodnom tržištu.</li> </ul>                                                                                                                                                                                                                                                                                                    |
| <b>Odgoj i obrazovanje</b>                 | <b>Strukovno obrazovanje</b>                                                       | <ul style="list-style-type: none"> <li>Povećati broj stipendija učenicima koji se obrazuju za strukovna zanimanja.</li> <li>Uključivanje Grada u programe integracije NEET populacije s nakanom da ista stekne strukovno obrazovanje.</li> <li>Razvoj partnerstava Grada s OCD-ima i ustanovama u svrhu povlačenja EU sredstava s ciljem provođenja strukovnog obrazovanja za socijalno isključene mlade.</li> </ul>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                            |
| <b>Zaposlenost i nezaposlenost</b>         | <b>Nezaposlenost i zapošljavanje mladih</b>                                        | <ul style="list-style-type: none"> <li>Razvoj edukativnih programa za stjecanje poduzetničkih i komunikacijskih vještina i njihova implementacija u redovite obrazovne programe.</li> <li>Razvoj edukativnih programa za stjecanje znanja i vještina potrebnih za poduzimanje inicijativa u neprofitnom sektoru i njihova implementacija u redovite obrazovne programe.</li> <li>Uspostavljanje suradnje između obrazovnih institucija i poslodavaca radi utvrđivanja potrebnih znanja i vještina koje učenici i studenti trebaju steći.</li> <li>Poticati razvoj stručnih praksi tijekom školovanja i studiranja, pomoći malim poslodavcima da razviju kapacitete kako bi mogli primati studente na stručnu praksu i praktičnu nastavu.</li> </ul>             |
| <b>Ekonomski pokazatelji</b>               | <b>IKT industrija kao pokretač razvoja</b>                                         | <ul style="list-style-type: none"> <li>Potrebno je poticati suradnje privatnog, javnog i trećeg sektora za podmirivanje socijalnih potreba i povećanje kvalitete života.</li> <li>Veća sinergija na rješavanju kompleksnih društvenih problema uvelike računa i na socio-poduzetničke i inicijative socijalne ekonomije.</li> <li>Suradnja sektora bi se trebala potaknuti i u sferi eksperimentiranja, razvoja socijalnih inovacija i pametnih rješenja, posebice u sferi socijalnih usluga (za osobe s invaliditetom, za starije osobe, mlade osobe...)</li> <li>Strateško jačanje korporativnog volontiranja istaknutih IKT tvrtki kao i promoviranje volonterskih i društvenog korisnih akcija start up-a na razinama gradskih četvrti ili šire.</li> </ul> |
| <b>Zdravstvena zaštita</b>                 | <b>Zaštita mentalnog zdravlja djece i mladih</b>                                   | <ul style="list-style-type: none"> <li>Podupiranje savjetovališta, inicijativa koje se bave informiranjem, edukacijom i savjetovanjem mladih o mentalnom zdravlju.</li> <li>Nastavak programske i financijske podrške radu stručnih savjetovališta, udruga i inicijativa za prevenciju ovisnosti o opijatima (alkoholu, cigaretama, drogama), kockanju, videoigrama i internet-skim sadržajima okarakteriziranim nasiljem.</li> <li>Provedba kampanja za informiranje roditelja i učitelja/nastavnika o zaštiti mentalnog zdravlja djece i mladih.</li> </ul>                                                                                                                                                                                                   |
| <b>Programi socijalne skrbi</b>            | <b>Jačanje uloge organizacija civilnog društva u pružanju socijalnih usluga</b>    | <ul style="list-style-type: none"> <li>Poticati razvoj kapaciteta organizacija civilnog društva za prijenos dobre prakse i izgradnju lokalnih kapaciteta za razvoj prioritarnih izvaninstitucionalnih usluga</li> <li>Osigurati održivost kvalitetnih programa/projekata organizacija civilnog društva koji se provode u vidu socijalnih usluga</li> </ul>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                      |
| <b>Sufinanciranje projekata i programa</b> | <b>Ulaganje za društveni utjecaj</b>                                               | <ul style="list-style-type: none"> <li>Potrebno je osnažiti kapacitete za prijavu projekata na EU fondove.</li> <li>Napraviti detaljniji uvid o potrebama po gradskim četvrtima te strateški i ciljano potaknu aktivnosti civilnog društva usmjerene na kvalitetu života.</li> <li>Nastaviti pozitivne prakse financiranja društvenog poduzetništva.</li> </ul>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                 |

# KLJUČNI TRENDOWI SOCIJALNE SLIKE GRADA ZAGREBA ZA 2016. GODINU

Grad Zagreb bilježi **konstantno povećanje broja stanovnika**, dok na razini Hrvatske opada ukupan broj stanovnika zemlje. Tako Grad Zagreb u 2016. bilježi ukupno 802 338 stanovnika, što predstavlja **povećanje od 1,56 % u odnosu na prethodnu 2015. godinu**.

U 2016. na područje Grada Zagreba doselilo se 13 765 stanovnika, od toga 10 435 (75,8%) iz drugih županija, a 3 330 (24,2%) iz inozemstva. Broj odseljenih stanovnika s područja Grada Zagreba u 2016. godini bilo je ukupno 11 059. U drugu županiju u 2016. odselilo se 6 183 stanovnika (55,9%), dok ih se 4 876 (44,1%) preselilo u inozemstvo. Time je **Grad Zagreb u 2016. zabilježio pozitivan migracijski saldo među županijama (4 252), ali negativan saldo migracije s inozemstvom (-1 546), koji se ipak smanjio u odnosu na 2015. godinu kada je iznosio -2 288.**

Prema procjenama Državnog zavoda za statistiku, **53,3 % stanovništva Grada Zagreba u 2016. čine žene, dok je 46,8 % muškaraca u ukupnoj spolnoj strukturi.**

Usporedimo li indeks starenja 2016. godine s indeksom starenja zabilježenim na zadnjem Popisu stanovništva 2011. godine u Gradu Zagrebu, vidimo da je **indeks starenja porastao za 8,8%, točnije u 2016. godini iznosi 127,7% dok je 2011. godine iznosio 118,9%. Koeficijent starosti također iz godine u godinu raste te u 2016. godini iznosi 25,2%.**

U 2016. godini je u Gradu Zagrebu bilo ukupno 8 120 rođenih, dok je umrlih bilo 8 528. Iako se bilježi **negativan prirodni prirast u 2016. godini te iznosi -0,5, ipak predstavlja pozitivniji trend u odnosu na 2015. godinu kada je iznosio -1,0.**

**Vitalni indeks Grada Zagreba u 2016. iznosi 95,2.** Pogledamo li vitalnu statistiku grada po četvrtima, zamjetno je kako je situacija **najnepovoljnija u četvrtima: Donji Grad, Gornji Grad - Medveščak te Novi Zagreb-istok. Najpovoljniju vitalnu statistiku bilježe četvrti: Stenjevec, Novi Zagreb - zapad te Sesvete.**

Prema podacima Državnog zavoda za statistiku, Grad Zagreb u 2016. godini bilježi **blagi porast stope nupcijaliteta u odnosu na prethodnu godinu.**

Broj razvedenih brakova u Gradu Zagrebu u 2016. godini raste i iznosi 1 682, točnije, na 1 000 sklopljenih brakova u Gradu Zagrebu 441,9 je razvedenih. Usporedimo li tu brojku s prosjekom za Hrvatsku, vidimo da **Grad Zagreb ima znatno veću stopu razvedenih od prosjeka Hrvatske** koji je za 2016. godinu iznosio 278,3 razvedenih brakova na 1 000 sklopljenih.

Tijekom 2016. godine, Grad Zagreb je temeljem **Odluke o najmu stanova** (Službeni glasnik Grada Zagreba 22/09, 3/12, 15/12 i 22/13) stambeno zbrinuo **114 obitelji**, dodjelom gradskih stanova u najam. Temeljem te odluke i utvrđene **Konačne liste prvenstva** za davanje stanova u najam, stambeno je zbrinuto **74** podnositelja zahtjeva za koje je nakon dodatne provjere utvrđeno da ispunjavaju uvjete za dodjelu gradskog stana u najam. Također, sklopljeno je **5** ugovora o zaštićenom najamoprilstvu. Prema posljednjim poda-

cima iz 2014. godine u Gradu Zagrebu se nalazi **1.115 zaštićenih najamoprimalaca u gradskim stanovima sa statusom ranijih nositelja stanarskog prava, te je ukupno 2.411 najamoprimalaca koji plaćaju zaštićenu najamninu**, a stambeno pitanje su riješili putem **Konačne liste reda prvenstva za davanje stanova u najam ili izvan liste reda prvenstva radi teškog socijalno-zdravstvenog statusa.** Grad Zagreb od kraja 2012. godine rješava **pitanje legalizacije stambenog statusa osoba bespravno useljenih u gradske stanove.** U 2016. godini pozitivno je riješeno 79 zahtjeva za legalizaciju stambenog statusa.

Ovogodišnji podaci pokazuju **nastavak pozitivnih trendova u nezaposlenosti u Zagrebu. Nakon Istarske županije, Zagreb ima najnižu stopu nezaposlenosti od svih županija u Hrvatskoj.**

Registrirana stopa nezaposlenosti je u Zagrebu 7%, dok hrvatski prosjek iznosi 15%. Usporedimo li situaciju u Zagrebu kroz godine, stopa registrirane nezaposlenosti koja je od 2008. do 2014. godine neprekidno rasla, pa je tako 2008. godine iznosila 6,2%, a 2014. godine 11,2%, **počela se od 2014. godine smanjivati, a trend pada nastavio se i u 2016. godini te se u prosincu iste godine spustila na 7,4%.**

Prema Statističkom prikazu vidimo da se udio zaposlenosti na određeno vrijeme u ukupnoj zaposlenosti u Gradu Zagrebu konstantno povećava te dok je taj udio 2010. godine iznosio 10,1%, 2016. iznosi 15,6%, što isto ukazuje na nepovoljnu situaciju mladih na tržištu rada. **Udio pripravnika i vježbenika je vrlo mali te je kroz to razdoblje od 0,7 do 0,5%.**

Mjere koje mladima stoje na raspolaganju su prvenstveno stručno osposobljavanje za rad bez zasnivanja radnog odnosa u koju je u Zagrebu krajem 2016. godine bilo uključeno 4 282 korisnika te mjera javnih radova koja je krajem godine obuhvaćala 102 korisnika. Krajem 2016. godine u Zagrebu su 203 osobe bile uključene u programe obrazovanja nezaposlenih, 408 osoba bili su korisnici potpore za samozapošljavanje, a 1 326 osoba koristilo je potporu za zapošljavanje.

Analiza je pokazala da **IKT sektor zapošljava oko 33.000 ljudi i ostvaruje prihod od 32 milijarde kuna.**

Gledamo li strukturu proračuna Grada Zagreba vidimo da je za naknade građanima i kućanstvima, u 2014. godini je izdvojeno 478 052 mil kuna (ukupni rashodi proračuna 6 636 081 kuna) dok je u 2015. izdvojeno 474 030 mil kuna (ukupni rashodi proračuna 6 085 616 kuna).

**Prosječna mjesečna plaća u Gradu Zagrebu je 2015. iznosila 6.438,00 kn dok je 2016. godine iznosila 6.575,00 kn. U gradu Zagrebu je veći udio plaća u izvorima sredstava za život nego u drugim županijama**, međutim postoji razlika i među samim gradskim četvrtima pa tako rubne četvrti poput Stenjeveca i Brezovice imaju manji postotak udjela plaća u sredstvima za život.

Prema podacima Zdravstveno-statističkog ljetopisa Grada Zagreba, vodeći uzrok smrtnosti u Gradu Zagrebu u 2015. godini bile su **bolesti cirkulacijskog sustava (44,8%) i bolesti novotvorina**

(27,9%). Podaci o gravitaciji pacijenata prema određenim stacionarnim ustanovama u Gradu Zagrebu, u 2016. godini pokazuju da je najviše pacijenata gravitalo KBC-u Zagreb (35%), 22% KBC-u "Sestre milosrdnice", 21% ostalim ustanovama, 11% KB "Dubrava", 8% KB "Sveti Duh" i 6% KB "Merkur".

Prema Izvješću o osobama liječenim zbog zlorabe psihoaktivnih droga u Hrvatskoj u 2016. godini, Grad Zagreb broj 2 049 osobe liječene u 2016. godini.

Prema podacima Hrvatskog zdravstveno-statističkog ljetopisa za 2016. godinu, u školskoj godini 2015./2016. u Gradu Zagrebu ukupno je zabilježeno **5 029 posjeta savjetovališta učenika osnovnih škola**. Nadalje, u Gradu Zagrebu u školskoj godini 2015./2016., **1 489 učenika srednjih škola je posjetilo savjetovališta**.

Podaci za 2016. godinu u odnosu na 2015. godinu pokazuju da se **na području Grada Zagreba povećalo korištenje šest prava iz sustava socijalne skrbi**: zajamčena minimalna naknada, doplatka za pomoć i njegu, pomoć u kući, osobna invalidnina, status roditelja njegovatelja ili status njegovatelja i organizirano stanovanje, dok se s druge strane **smanjilo korištenje također šest prava**: jednokratna naknada, potpore za obrazovanje, rana intervencija, smještaj u udomiteljsku obitelj (djeca i odrasli), pomoć pri uključivanju u programe odgoja i obrazovanja i smještaj u dom socijalne skrbi (djeca i odrasli). U 2016. godini dodijeljeno je ukupno **6 823 zajamčenih minimalnih naknada** s obuhvatom od 12 177 korisnika i ukupno **13 906 jednokratnih naknada** za 7 386 korisnika.

Gledamo li broj novčanih pomoći Centra za socijalnu skrb Zagreb, **Podružnice Dubrava, Trešnjevka, Peščenica i Novi Zagreb** imaju najveći dio korisnika zajamčene minimalne naknade, dok **Podružnice Črnomerec, Gornji grad, Maksimir i Trnje** imaju najmanji udio korisnika zajamčene minimalne naknade. Nadalje, **najveći broj korisnika jednokratne novčane naknade 2016. godini imale su Podružnice Dubrava, Susedgrad, Treš-**

**njevka i Sesvete**, a Podružnice Donji Grad, Gornji Grad i Trnje najmanji udio.

Prema radnom statusu korisnika prava na zajamčenu minimalnu naknadu u 2016. godini, radi se o **nezaposlenim radno sposobnim osobama (50,4%)**, te drugim ovisnim osobama, prije svega **djeci i mladima do završetka redovitog školovanja (27,7%)**. Zatim slijede **odrasle radno nesposobne osobe (15,8%)**, **umirovljenici (3,2%)** i **kućanice (2,2%)**.

Usporedimo li podatke za 2016. godinu s podacima za 2015. godinu, možemo vidjeti kako se smanjio broj korisnika 11 prava i usluga koje svojim građanima osigurava Grad Zagreb, s druge strane povećao se broj korisnika 7 prava i usluga, dok za 3 prava nisu dostupni podaci za 2016. godinu. U 2016. g. uvedeno je 1 novo pravo koje svojim građanima osigurava Grad Zagreb.

U Gradu Zagrebu su 2016. godine bila **22 490 korisnika prava na doplatu za djecu**. **Broj je korisnika u usporedbi s 2015. godinom za 9,84 % manji, kao i broj djece (za 9,1 %)**.

Sveukupno je za programe/projekte udruga i drugih pravnih i fizičkih osoba u 2016. godini (putem Gradskog ureda za socijalnu zaštitu i osobe s invaliditetom, Gradskog ureda za zdravstvo, Gradskog ureda za branitelje i Gradskog ureda za obrazovanje, kulturu i sport) dodijeljeno **23.551.769,51 kn što je povećanje od gotovo 3 mil. kn u odnosu na godinu prije toga** (kada je bilo 20 445 191, 71 kn).

Temeljem Javnog natječaja za dodjelu financijskih potpora za sufinanciranje programa/ projekata udruga i drugih pravnih i fizičkih osoba iz područja socijalnoga i humanitarnog značenja **za unapređivanje kvalitete života osoba s invaliditetom za 2016. godinu, sufinancirano je 107 programa/projekata**, dva manje nego u 2015. godini, dok je putem javnog poziva financirano još 41 (prošle godine putem zaključaka gradonačelnika na prijedlog ureda 19).

## LITERATURA

- Babić, Z., Baturina, D. (2016). Koncept socijalnih investicija kao odgovor na krizu i nove izazove socijalne države: trendovi i perspektiva. *Revija za socijalnu politiku*. 23(1), 39-60.
- Bežovan, G., Matančević, J. (2017). *Civilno društvo i pozitivna promjena*. Zagreb: Školska knjiga.
- Bežovan, G., Zrinščak, S. (2007). *Civilno društvo u Hrvatskoj*. Zagreb: Hrvatsko sociološko društvo.
- Botički, I. (2016). *Izbjeglice i azilanti: Izazov za socijalni rad* (Diplomski rad). Studijski centar socijalnog rada Pravnog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu.
- British Council (2014). *What will Social Enterprise look like in Europe by 2020?*. Manchester: British Council.
- Butković, N. (2015). *Tko se boji velike zločeste krize? Strukturirani dijalog o nezaposlenosti mladih*. Zagreb: Mreža mladih Hrvatske.
- Davies, R. (2014) *Social impact bonds. Private finance that generates social returns*. Brussels: European Parliament Research Service(EPRS)
- Državni zavod za statistiku (2017.b). *Prirodno kretanje stanovništva Republike Hrvatske u 2016. Priopćenje broj 7.1.1. Posjeđeno 18.10.2017. na mrežnim stranicama Državnog zavoda za statistiku: www.dzs.hr.*
- EGSO (2014). *Mišljenje Europskog gospodarskog i socijalnog odbora o Ulaganjima s društvenim učinkom*. Službeni list Europske unije 19.12.2014.
- EUKN EGTG Secretariat (2017) *Agenda Partnership on Urban Poverty*. Report of the Urban seminar on 27 September 2016 in Athens, Greece. Pregledano 21. listopada 2017. ([www.eukn.eu/fileadmin/Files/EUKN\\_Documents/EUKN\\_Report\\_UrbanPovertySeminar\\_final.pdf](http://www.eukn.eu/fileadmin/Files/EUKN_Documents/EUKN_Report_UrbanPovertySeminar_final.pdf)).
- European Commission (2014) *Factsheet on Community-Led Local Development*. Pregledano 21. listopada 2017. ([http://ec.europa.eu/regional\\_policy/sources/docgener/informat/2014/community\\_en.pdf](http://ec.europa.eu/regional_policy/sources/docgener/informat/2014/community_en.pdf)).
- European Commission (2014) *Factsheet on Integrated Sustainable Urban Development*. Pregledano 20. listopada 2017. ([http://ec.europa.eu/regional\\_policy/sources/docgener/informat/themes2012/urban\\_en.pdf](http://ec.europa.eu/regional_policy/sources/docgener/informat/themes2012/urban_en.pdf)).
- European Commission (2015) *Scenarios for Integrated Territorial Investments*. Pregledano 21. listopada 2017. ([ec.europa.eu/regional\\_policy/sources/docoffic/official/reports/pdf/iti\\_en.pdf](http://ec.europa.eu/regional_policy/sources/docoffic/official/reports/pdf/iti_en.pdf)).
- Europska Komisija (2015). *Growing the European Silver Economy. BACKGROUND PAPER*. Brussels: European Commission.
- Grad Zagreb (2016). *Odluka o socijalnoj skrbi Grada Zagreba*. Službeni glasnik Grada Zagreba 26/14, 19/15, 6/16, 16/16 i 23/16
- Grad Zagreb (2017.). *Statistički ljetopis Grada Zagreba 2016*. Grad Zagreb. Posjeđeno 21. 11. 2017. na mrežnim stranicama Grada Zagreba: <http://www.zagreb.hr/>
- Grad Zagreb. (2014). *Akcijski plan Grada Zagreba za prevenciju i suzbijanje zlopotrebe droge te drugih oblika ovisnosti za razdoblje od 2014.-2017. godine*. Službeni glasnik Grada Zagreba 19/99, 19/01, 20/01 - pročišćeni tekst.
- Grad Zagreb. (2014). *Socijalni plan Grada Zagreba 2014.-2020*. Dostupno na: <http://www.zagreb.hr/>
- Grad Zagreb. (2015). *Program za mlade Grada Zagreba od 2015.-2018. godine*. Dostupno na: [http://www.zagreb.hr/UserDocsImages/arhiva/odgoj\\_obrazovanje\\_spot/Program%20za%20mlade%20Grada%20Zagreba%20od%202015%20do%202018.%20WEBDocx.docx](http://www.zagreb.hr/UserDocsImages/arhiva/odgoj_obrazovanje_spot/Program%20za%20mlade%20Grada%20Zagreba%20od%202015%20do%202018.%20WEBDocx.docx)
- Grad Zagreb. (2016). *Obavijest o pravu na olakšice - sudjelovanju roditelja u cijeni redovitog programa predškolskog odgoja djece u predškolskim ustanovama Grada Zagreba od 1. siječnja 2016. godine*. Dostupno na: <http://www.zagreb.hr/>
- Grad Zagreb. (2016). *Program javnih potreba u osnovnom odgoju i obrazovanju Grada Zagreba za 2016. godinu*. Dostupno na: <http://www.zagreb.hr/>
- Grad Zagreb. (2016). *Program javnih potreba u predškolskom odgoju i obrazovanju te skrbi o djeci rane i predškolske dobi Grada Zagreba za 2016. godinu*
- Housing Partnership - EU Urban Agenda (2017) *Guidance Paper on EU regulation & public support for housing*. Pregledano 24. listopada 2017. ([https://ec.europa.eu/futurium/sites/futurium/files/housing\\_partnership\\_-\\_guidance\\_paper\\_on\\_eu\\_regulation\\_and\\_public\\_support\\_for\\_housing\\_03-2017.pdf](https://ec.europa.eu/futurium/sites/futurium/files/housing_partnership_-_guidance_paper_on_eu_regulation_and_public_support_for_housing_03-2017.pdf))
- Hrvatski zavod za javno zdravstvo (2017.) *Hrvatski zdravstveno-statistički ljetopis za 2016. godinu*. Posjeđeno 23.11.2017. na mrežnim stranicama Hrvatskog zavoda za javno zdravstvo: <https://www.hzjz.hr/>
- Hrvatski zavod za javno zdravstvo (2017.). *Izvešće o umrlim osobama u Hrvatskoj u 2016. godini*. Posjeđeno 20.10.2017. na mrežnim stranicama Hrvatskog zavoda za javno zdravstvo: [www.hzjz.hr](http://www.hzjz.hr).
- Informal Council of Ministers responsible for Spatial Planning (1999) *European Spatial Development Perspective Towards Balanced and Sustainable Development of the Territory of the European Union*. Pregledano 26. rujna 2017. ([http://ec.europa.eu/regional\\_policy/sources/docoffic/official/reports/pdf/sum\\_en.pdf](http://ec.europa.eu/regional_policy/sources/docoffic/official/reports/pdf/sum_en.pdf)).
- Informal Council of Ministers responsible for Urban Affairs (2000). *Lille Action Programme*. Pregledano 26. rujna 2017. (<http://www.eukn.eu/e-library/project/bericht/eventDetail/lille-action-programme/>).
- Informal Meeting of EU Ministers Responsible for Territorial Cohesion and Urban Matters (2015) *Declaration of Ministers towards the EU Urban Agenda*. Pregledano 26. rujna 2017. ([https://eu2015.lv/images/news/2015\\_06\\_10\\_EUUrbanDeclaration.pdf](https://eu2015.lv/images/news/2015_06_10_EUUrbanDeclaration.pdf)).
- Informal Meeting of EU Ministers Responsible for Urban Matters (2016). *Urban Agenda for the EU. Pact of Amsterdam*. Pregledano 26. rujna 2017. ([http://ec.europa.eu/regional\\_policy/sources/policy/themes/urban-development/agenda/pact-of-amsterdam.pdf](http://ec.europa.eu/regional_policy/sources/policy/themes/urban-development/agenda/pact-of-amsterdam.pdf)).
- Informal Ministerial Meeting of Ministers responsible for Spatial Planning and Territorial Development (2011). *Territorial Agenda of the European Union 2020. Towards an Inclusive, Smart and Sustainable Europe of Diverse Regions*. Pregledano 26. rujna 2017. ([http://www.nweurope.eu/media/1216/territorial\\_agenda\\_2020.pdf](http://www.nweurope.eu/media/1216/territorial_agenda_2020.pdf)).
- Informal Ministerial Meeting on Sustainable Communities (2005). *Bristol Accord*. Pregledano 26. rujna 2017. ([http://www.eib.org/attachments/jessica\\_bristol\\_accord\\_sustainable\\_communities.pdf](http://www.eib.org/attachments/jessica_bristol_accord_sustainable_communities.pdf)).
- Informal Ministerial Meeting on Urban Development (2007). *Leipzig Charter on Sustainable European Cities*. Pregledano 26. rujna 2017. ([http://ec.europa.eu/regional\\_policy/archive/themes/urban/leipzig\\_charter.pdf](http://ec.europa.eu/regional_policy/archive/themes/urban/leipzig_charter.pdf)).
- Informal Ministerial Meeting on Urban Development (2008). *Marseille Declaration*. Pregledano 26. rujna 2017. ([http://www.eib.org/attachments/jessica\\_marseille\\_statement\\_en.pdf](http://www.eib.org/attachments/jessica_marseille_statement_en.pdf)).
- Informal Ministerial Meeting on Urban Development (2010). *Toledo Declaration*. Pregledano 26. rujna 2017. ([http://ec.europa.eu/regional\\_policy/archive/newsroom/pdf/201006\\_toledo\\_declaration\\_en.pdf](http://ec.europa.eu/regional_policy/archive/newsroom/pdf/201006_toledo_declaration_en.pdf)).
- Informal Ministerial Meeting on Urban Development and Territorial Cohesion (2007). *Territorial Agenda of the European Union. Towards a More Competitive and Sustainable Europe of Diverse Regions*. Pregledano 26. rujna 2017. ([http://ec.europa.eu/regional\\_policy/sources/policy/what/territorial-cohesion/territorial\\_agenda\\_leipzig2007.pdf](http://ec.europa.eu/regional_policy/sources/policy/what/territorial-cohesion/territorial_agenda_leipzig2007.pdf)).
- Hrvatska mreža socijalnih samoposluga (2016). *Izvešće pučkoj pravobraniteljici*. Zagreb: Hrvatska mreža socijalnih samoposluga
- Knežević, B., Marić, I., Šućur, Z. (2017). *Međusektorska suradnja u području distribucije hrane kao odgovor na probleme siromaštva i materijalne deprivacije*. *Revija za socijalnu politiku*, 24(2), 143-167.
- Large European cities (2013) *Resolution for social housing in Europe*. Pregledano 26. rujna 2017. ([www.housingeurope.eu/file/61/download](http://www.housingeurope.eu/file/61/download))
- Ledenski Fičok, S., Čukljak, S., Smrekar, M., Hošnjak, A.M. (2017). *Promocija mentalnog zdravlja i prevencija mentalnih poremećaja kod djece i adolescenata – sistematičan pregled literature*. *Časopis za primijenjene zdravstvene djelatnosti*, 1(3), str. 61-71. <https://hrcaj.srce.hr/183318>
- Lijerop, C. (2017) *Delivering the Urban Agenda for the EU*. Pregledano: 26. rujna 2017. ([http://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2017/599435/EPRS\\_BRI\(2017\)599435\\_EN.pdf](http://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2017/599435/EPRS_BRI(2017)599435_EN.pdf))
- Ministarstva za demografiju, obitelji, mlade i socijalnu politiku (2017.a). *Godišnje statističko izvješće o korisnicima i primijenjenim pravima socijalne skrbi u Republici Hrvatskoj u 2016 godini*. Posjeđeno 20.10.2017. na mrežnim stranicama Ministarstva za demografiju, obitelji, mlade i socijalnu politiku: [www.mspm.hr](http://www.mspm.hr).
- MoST (2016). *Uključivanje i povezivanje dionika u osiguravanju boljih usluga za izbjeglice, migrante i tražitelje azila (prezentacija)*. Split: Udruga Most
- MRRFEU (2017) *Gradovi kao pokretači gospodarskog razvoja*. Pregledano: 26. rujna 2017. (<https://razvoj.gov.hr/gradovi-kao-pokretaci-gospodarskog-razvoja/3019>)
- Nastavni zavod za javno zdravstvo Dr. Andrija Štampar. (2017). *Zdravstveno-statistički ljetopis Grada Zagreba za 2016. godinu*. Dostupno na: <http://www.stampar.hr/hr/ljetopis-zagreb-2016>
- Potjer, S., Hajer, M. (2017) *Learning with Cities, Learning for Cities. The Golden Opportunity of the Urban Agenda for the EU*. Pregledano 26. rujna 2017. (<https://www.uu.nl/sites/default/files/essay-urbanfuturesstudio-12juli-web.pdf>).
- Sakoman, S. (2009). *Školski programi prevencije ovisnosti*. Zagreb: Ministarstvo znanosti, obrazovanja i športa, Ured za suzbijanje zloporabe opojnih droga Vlade Republike Hrvatske i Agencija za odgoj i obrazovanje. Dostupno na: [http://www.azoo.hr/images/izdanja/Sakoman\\_Skolski\\_programi\\_prevencije\\_ovisnosti.pdf](http://www.azoo.hr/images/izdanja/Sakoman_Skolski_programi_prevencije_ovisnosti.pdf)
- Socijalna slika Grada Zagreba za 2015. godinu (2016). *Odgovori na izazove starenja stanovništva*. Zagreb: CERANEO
- URBACT (2015) *Integrated regeneration of deprived areas and the new cohesion policy approach. An URBACT contribution to the European Urban Agenda*. Saint Denis: URBACT.
- URBACT (2017) *Key facts and figures*. Pregledano 6. listopada 2017. (<http://urbact.eu/key-facts-figures>).
- Ustav Republike Hrvatske, Narodne novine, 85/2010.
- Užpelkienė, L. & Brožaitis, H. (2015). *Monitoring good practices in the areas of EMPLOYMENT, SOCIAL AFFAIRS AND INCLUSION*. European Commission.
- Vaccaro, J. (2014). *Impact investing for everyone. A blueprint for retail impact investing*. Report produced for the Social Impact Investment Taskforce, established by the G8. Zaiest: Triodos Bank.
- Vlada Republike Hrvatske (2013). *Akcijski plan za uklanjanje prepreka u ostvarivanju pojedinih prava u području integracije stranaca za razdoblje od 2013. do 2015. godine*.
- Vlada Republike Hrvatske (2013). *Migracijska politika za razdoblje od 2013. do 2015. godine*.
- Vlada Republike Hrvatske (2015). *Nacionalni program zaštite i promicanja ljudskih prava za razdoblje od 2013. do 2016. godine*.
- Zakon o međunarodnoj i privremenoj zaštiti, Narodne novine, 70/2015.
- Zakon o regionalnom razvoju Republike Hrvatske, Narodne novine, 147/2014.



